

Slovenski Pravniki.

Leto XV. V Ljubljani, 15. decembra 1899. Štev. 11. in 12.

Ali je § 887. obč. drž. zak. uporaben pri trgovskih poslih?

Spisal dr. Milan Škerlj.

I.

(Dalje.)

Skusil bom dokazati najprej iz besedila §-a 887. obč. drž. zak., da se tiče samo razpolagalnih in ne tudi dokazilnih listin.

Dokazilna listina o pogodbi se more le napraviti, kedar je pogodba že sklenjena; ako še ni, ni je mogoče in tudi ne treba dokazovati; ustni dogovori in dostavki bi v tem slučaju ne bili istočasni, ampak naslanjali bi se na že sklenjeno pogodbo in bi bili povsem veljavni. Drugače pa je, kedar se napravi razpolagalna listina. V takšni je volja stranke prvokrat obvezno izražena; gotova obojestranska listina znači sklenjeno pogodbo, enostranska pa obvezno izraženo voljo te stranke; sodobni nesoglasni dogovori so brez pomena razven pri simulaciji, stranke namreč na pošten način ne morejo istočasno svoje volje zapisati, a ob enem ustno trditi nasprotno. Seveda treba upoštevati, da sklep pogodbe glede časa ni vedno natančno označen. Prav v takih slučajih pa je § 887. obč. drž. zak. posebno važen, ker je dokaz izključen za vse tisto, kar so govorile stranke, ki priznajo, da je po listinah izražena njih volja, a ni bilo izraženo v listini. § 887. namreč nikjer ne trdi, da bi se taki ustni dogovori ne dali dokazati, nego le, da se nanje ni smeti ozirati, tudi ako bi bili dokazani. Praktično seveda je uspeh isti: česar sodnik ne sme upoštevati, tega tudi ne bo dal dokazovati.

V §-u 887. obč. drž. zak. je torej izraženo važno pravno-politično pravilo. Denimo: 1. Potovalni agent *A* pride k trgovcu *B*, da mu stavi ponudbe. Istočasno dobi *B* slučajno pismo

A-jevega principala *C* z gotovo ponudbo. *A* bo *B*-ju stvar slikal kar najlepše, *B* sprejme ponudbo; vezan je *C* samo na svojo pismeno ponudbo, dočim bi bil vezan na vse ponudbe *A*-ja, ko bi *B* ne bil dobil njegove pismene ponudbe istodobno, ampak šele po sklepu pogodbe z *A*-jem. 2. Obratno, zakaj bi ne mogla dva trgovca, ki sta na borzi, toraj ustno sklenila pogodbo, drug drugemu dostaviti sklepnih, na manj glasečih se listov, da prekanita davčno oblastvo za borzni davek? Ako potem eden od njiju ne bi hotel izpolniti pogodbe, katero sta ustno sklenila, zakaj ne bi mogel drugi dokazati drugače nego po sklepnih listih, kako sta se dogovorila? Saj so sklepni listi po zakonu samo dokazilne listine brez ustanovnega pomena. Tako sklenjena pogodba tudi ni simulovana, simulovana je samo dokazilna listina o njej.

Vprašaš, ali ni § 887. obč. drž. zak. razveljavljen po §-u 272. civ. pr. r., ki ustanavlja prosto ocenjevanje dokazov? Vsekakor omejuje § 887. ocenjevanje dokazov, kolikor sploh zabranjuje dokaz gotovih dogodkov. Vender po mojem mnenji § 272. civ. pr. r. ni razveljavil §-a 887. obč. drž. zak.

Neumann, v svojem komentarji k §-u 294. civ. pr. r. sicer pravi: »Zaradi dokaznega pravila §-a 294. civ. pr. r., da namreč celo pristna listina samo dokaže, da je v nji izraženo mnenje izrazil izdatelj listine, dočim se dejanska istinitost vsebine v listini prosto presoja, je § 887. obč. drž. zak. razveljavljen, kolikor je v njem izraženo dokazno pravilo.« — O dokaznem pravilu v navadnem smislu izraza more tukaj biti le govor, ako se pritrđi Gellerjevimi in Kisslingovimi nazorom, za kar nam pa Neumann ne daje razlogov. Ako pa Neumana z »dokaznim pravilom« §-a 887. obč. drž. zak. misli določbo, da se na sočasne ustne dogovore ni ozirati, potem gre to predaleč. Sodnik ima v smislu civ. pr. reda le pravico, prosto presojati, ali je dejstvo dokazano ali ne, z druge strani: dokazilna sredstva z malimi izjemami niso več v oblasti strank. § 887. obč. drž. zak. pa se snuje uprav iz temelja, da obe stranki ali vsaj ona stranka, katere voljo izraža listina, prizna ta izraz volje pristnim in ugovarja samo dostavke ali spremembo te volje, ne pa nepristnosti volje, v listini izražene; v le-tem slučaju se § 887. obč. drž. zak. itak ne upotreblja.

Nikakor pa ne sme sodnik pravne važnosti dokazanih dejstev prosto presoјati, inače bi bilo z novim civ. pr. redom na glavo postavljeno vse materijalno pravo. Ko toraj § 294. civ. pr. r. piše, da listine od strank podpisane dokažejo pristnost njih izjav, in ako stranke priznajo, da je v vsebini listine izražena njih volja, vsled katere se je pogodba sklenila — onda ne vem, kako bi sodnik sploh mogel upoštevati sodobne ustne dogovore: dejstva so s tem dokazana, a presoje njih pravne važnosti § 887. obč. drž. zak. nikakor ne omejuje. Zakaj naj bi bil uprav § 887. obč. drž. zak. razveljavljen po prosti presoji dokazov? Zakaj ne tudi §-a 156., 158. obč. drž. zak., katera prav tako izključujeta dokaz sploh, ne pa dokaznih sredstev, kakor § 887. obč. drž. zak.? In vendar nikdo ne dvomi, o nadaljni veljavnosti navedenih §-ov prav tako, kakor nikdo ne dvomi, da §-ov 1001., 1426. obč. drž. zak., katera določata posebno obliko za listine, redoma samó dokazilne, novi civ. pr. red ni spremenil, akoravno je gotovo, da se posojilo lahko dokaže tudi brez zadolžnice, katera pri realni pogodbi navadno ni nič drugega, nego dokazilna listina.

Saxl izvaja popolnoma pravilno v »Jur. Blätter«, 1897, iz nemške prakse tako-le: naš § 887. obč. drž. zak. izhaja iz občega pruskega zakonika, naša §-a 272., 294. civ. pr. r. iz nemškega civ. pr. reda, in vendar uporabljajo nemška sodišča svoja §-a 127., 128. obč. prus. zak. I., 5 naprej; zakaj bi naša sodišča tudi ne rabila §-a 887. nadalje? Prav tako povdarja Schauer v »Ger. Zeitung«, 1899, št. 14., da § 887. obč. drž. zak. je naravnost »steber« (»Rückenhalter«) §-a 294. civ. pr. r.: § 294. civ. pr. r. odloča le o pristnosti listine, sicer pa prosto presojo dokazov pri dokazu po listinah omejuje materijalno pravo. Kjer naj § 887. obč. drž. zak. proste presoje dokazov ne ovira, mora biti izrecno razveljavljen, kakor je iz socijalnopolitičnih ozirov razveljavljen v §-u 8. odst. 2. zakona o poslih na obroke.

Novi postopni zakoni se §-a 887. obč. drž. zak. toraj niso dotaknili; obratno, uprav oni so nadaljni dokaz za opravičenost moje trditve, da se § 887. obč. drž. zak. pri dokazilnih listinah ne sme upotrebljati. Ako bi se § 887. uporabljajal pri dokazilnih listinah, bi sodniku ne prepovedal samo proste presoje

dokazov, ampak mu naravnost odtegnil njeno podlago: dokazna sredstva. S tem, da bi v takem slučaju izključil še dokaz po pričah in zaslišanji strank, uničil bi vse sodnikovo vladarstvo, katero po §-u 183. civ. pr. r. pri dokazu po listinah itak ni veliko, ker smejo stranke dogovorno izključiti dokaz z listinami. Ako bi § 887. veljal za dokazilne listine, onda bi se stranke že za naprej lahko odpovedale dokazilnim sredstvom, to pa bi ne bilo ravno v prid zasledovanju materialne istine: obratno bi stranke smele dokazati logični nesmisel, da so istodobno glede istega predmeta imele uprav nasprotno voljo, ko bi se § 887. obč. drž. zak. ne uporabljal pri razpolagalnih listinah.

Kar velja o volji, izraženi prostovoljno potom listin, isto velja z istimi uveti tudi o razpolagalnih listinah, katere zahtevajo zakoni. Ako se § 887. obč. drž. zak. tolmači po mojem, onda izgubi svojo, kakor Stubenrauch povdarja, »dvomljivo vrednost v več nego enem oziru«, in postane veleporaben za praktično življenje, še več, vidi se, da je celo potreben.¹⁾

II.

Naravno je, da se je naše vprašanje, katerega rešitev je za trgovino in promet nedoglednega pomena, takoj po uveljavljenju sedanjega trgovinskega zakona razpravljalo znanstveno. Že l. 1865. nahajamo v »Ger. Halle« mnenja »pro« in »contra«; prvo zastopa Geller, drugo Peitler.

1. Geller razpravlja tako-le: čl. 317. trg. zak. izraža isto, kar § 883. obč. drž. zak.; § 887. obč. drž. zak. se prav lepo vjema s §-om 883., toraj tudi med §-om 887. in čl. 317. trg. zak. ne more biti nasprotja. Ravno tako izraža čl. 278. trg.

¹⁾ Že potem, ko je bil ta sestavek gotov, mi je prišla v roke razsodba najvišjega sodišča od 12. januarija 1899, št. 17923, katera moje mnenje potrjuje, dasi je nekaj ožja, nego moja trditev. Po njej se namreč § 887. obč. drž. zak. sicer rabi pri listinah, ki so zakonit pogoj veljavnosti pogodbe, in pri razpolagalnih listinah v smislu §-a 884. obč. drž. zak., dalje tudi pri listinah, v katerih so stranke izrazile svojo voljo, skleniti pogodbo, ne da bi se bile držale §-a 884. obč. drž. zak. — ne služi pa pri enostranskih dispozitivnih listinah, kjer se je pogodba sklenila, recimo z izvršenjem ponudbe.

zak. samo dokazna pravila, katera so že izražena v §-ih 6, 7, 914. obč. drž. zak., tako da tudi med čl. 278. trg. zak. in §-om 887. obč. drž. zak. ne more biti nasprotja. Čl. 279. trg. zak. pa s §-om 887. sploh ni v nikaki zvezi. Ker toraj § 887. s trg. zakonom ni v nasprotji, ker trg. zakon v tem oziru ničesar ni vkrenil in o predmetu §-a 887. tudi ni nikakega trgovinskega običajnega prava, tedaj je v smislu čl. 1. trg. zak. § 887. obč. drž. zak. uporabljati tudi pri trgovinskih poslih. Tako Geller. Temu, po mojem mnenju opravičenemu dokazovanju bi še dodal, da naš § 914. obč. drž. zak. v zadnjem stavku vstanavlja znamenit »favor contractus«, kakoršnega trg. zakon ne pozna, in vendar se v obč. drž. zakoniku nahaja tudi § 887.

2. Peitler sklepa tako-le: iz zgodovine postanka trg. zakona, katera jasno kaže, da je trg. zakon hotel promet oprostiti nadležnih vezi in zato ker čl. 317. in 278. trg. zak. podajata dovolj jasne določbe, izhaja iz čl. 1. trg. zak., da je § 887. obč. drž. zak. za trg. pravo razveljavljen. Dokazal bom pozneje, da ta sklep ne velja.

3. Stubenrauch sklepa brez natančnih razlogov iz čl. 317; 278, 279 trg. zak., da § 887. obč. drž. zak. ne velja za trgovske posle.

4. Canstein pravi, da se § 887. rabi tudi pri trgovskih poslih, ako niso stranke izrečno izrazile, da veljajo poleg pismenih tudi drugačni dogovori. Po njegovem mnenju je toraj § 887. obč. drž. zak. vsaj za trg. pravo dispozitivna zapoved; sicer pa to mnenje splošno zastopate razsodbi najviš. sod. od 10. julija 1890, št. 7606 G. Ū. 13342 in od 11. novembra 1885, št. 10893 G. U. 10786 in zdi se mi, da po pravici, ker iz obč. drž. zakonika ni nikjer razvideti, da bi bil § 887. absolutna zapoved.

5. Po Hasenöhrlu velja § 887. za trgovinske posle; ne sme se pa pozabiti, da se po Hasenöhrlu rabi § 887. sploh le pri listinah v smislu §-a 884. obč. drž. zak., prav take listine pa pri trg. poslih niso kaj pogoste.

6. Staub trdi v svojem komentarju pri čl. 317. trg. zak., da se naše vrhovno sodišče moti, kedar za slučaj, da avstrijsko pravo zahteva spis pogodbe, razsodi, da trgovinska pogodba

zato ni veljavna, ker ni pismena. To se vidi na prvi pogled naperjeno proti §-u 887., vendar to ni res. Pač je napačno po čl. 317. trg. zak. odst. 2., ako se veljavnost trgovskih poslov smatra za zavisno od formalnosti, katere zahtevajo drugi zakoni nego trgovski, a § 887. sploh ne zapoveduje nikakih formalnosti, ampak se rabi v prvi vrsti pri listinah, katere se značijo kakor formalnosti po prosti volji strank in ne po zapovedi kakega zakona, toraj formalnosti, za katere, kakor bom dokazal, čl. 317. trg. zak. sploh ne velja. Staub namreč priznava sam, da je čl. 317. dispozitivna določba, tako da smejo stranke veljavnost pravnega čina navezati na določne obličnosti, da je toraj po splošnih dokaznih pravilih presoditi, ako so stranke v danem slučaju prostovoljno obliko smatrale za bistven pogoj veljavnosti pogodbe.

Pri čl. 278. trg. zak. sklepa Staub iz besed: »sodnik se ne sme ravnati po besedi«, da mora sodnik vse upoštevati, kar utegne pojasniti pravo voljo strank, tako da smisel lahko prodre proti nasprotnemu besedilu. Tudi to dokazovanje na videz izključuje uporabo §-a 887.; prevdariti pa je, da za slučaj nesimulovane, pismeno izražene volje prava volja ne more biti drugje izražena nego v listini; pri razlagi te volje je sodnik prost po pravilu: »in conventionibus contrahentium voluntatem potius quam verba spectari placuit« (l 219 D de verb. sign. 50, 16.)

7. Goldschmidt trdi v »Prager Mitteilungen«, 1876, pred vsem, da se § 887. ne rabi, ako stranka ne ugovarja nasprotniku, ki se sklicuje na ustne dogovore; § 887. obč. drž. zak. je torej dispozitivno pravilo. Nadalje pa pravi, da se določba §-a 887. rabi *a)* pri trg. poslih, kateri so v smislu čl. 317. trg. zak. odst. 2. formalni, *b)* pri trg. poslih, katerih pismen sklep so hotele stranke; v obeh slučajih pa ne kakor določba §-a 887., kateri kot tak ne velja v trg. pravu, ampak v prvem slučaju vsled čl. 317. odst. 2. cit., v drugem pa vsled volje strank. Goldschmidt doseže po tem takem praktično isto kar Geller: uporabnost §-a 887. pri trg. poslih. —

Po mojem mnenju se mora § 887. obč. drž. zak. pri trg. poslih ravno tako upotrebljati, kakor pri občih pravnih poslih — le pri razpolagalnih li-

stinah. § 887. in čl. 317. trg. zak. se dasta prav lahko zjediniti tudi brez Gellerjevega dokazovanja, ki spominja na matematično pravilo $a=c$, $b=c$, toraj $a=b$. Čl. 317. trg. zak. govori o veljavnosti pogodb, § 887. obč. drž. zak. pa o veljavnih pogodbah; § 887. ne govori o tem, je li veljavnost pogodbe odvisna od kake oblike in kedaj, ampak pravi le: ako se pogodba sklene po listinah, potem veljajo moje določbe. Iz čl. 317. trg. zak. ne sledi glede uporabnosti §-a 887. nič, tudi iz njegovega drugega odstavka ne, ker ta se tiče samo obličnosti, katere zahteva kak zakon, ne pa onih, katere so si izbrale stranke, dočim § 887. o obliki ne določa ničesar, ampak jo stavi samemu sebi za pogoj. Da tudi čl. 278. trg. zak. ne izključuje §-a 887., izhaja iz ocene Staubovih nazorov.

Ker po tem takem nasprotja ni, gre samo za to, se li ne nahajajo v trg. zakonu ali trg. običajnem pravu določbe, vsled katerih bi bil § 887. za trg. posle odveč. Takih določb v trg. pravu ni, zato je § 887. v smislu čl. 1. trg. zak. uporabljati pri trg. poslih. Sicer se pa lahko po pravici trdi, da § 887. nikjer ni potrebnejši in važnejši nego v trg. pravu, ker treba pomisliti, da bi uprav tukaj, kjer se največ poslov sklene potom pismeno izražene volje, varnost prometa najbolj trpela, ako bi se § 887. ne smel upotrebljati.

Napram Peitlerju navajam posebno to, da je bil namen trg. zakona, oprostiti trg. promet pri nas v Avstriji vspričo jako liberalnih, mestoma celó liberalnejih določb našega obč. drž. zakonika nepotreben, in ne izhaja iz tega namena za Avstrijo nič, kar je jasno razvidno iz Gellerjevega sestavka v »Ger. Halle«, 1865. Določbe čl. 278., 317. trg. zak. so bile posebno naperjene proti posameznim nemškim partikularnim zakonom, pred vsem zoper obč. pruski zakonik in »côde civile«, dočim so pri nas členu 278. trg. zak. nasprotovale le nekatere določbe obč. sod. reda.

Preostaja še preiskati, kako rešuje naše vprašanje avstrijsko pravosodje.

I. Razu. najviš. sod. od 5. februvarja 1873, št. 122, A. C. (Adler-Clemens) 416, pravi, da je pismena izjava, da se podpiše 10 akcij, katera se je oddala pred odobrenjem pravil,

obvezna kljub ugovoru, da je šlo samo za poskus, koliko akcij se bo podpisalo, to da je namreč usten dogovor poleg listine in rabi ti je § 887. obč. dež. zak. Vpraša se, ali se ta podpis akcij smatra za razpolagalno listino ali ne? Najvišje sodišče nagiba menda k prvemu, ker ravna s to izjavo, kakor s pravno-veljavnim podpisom akcij v smislu čl. 208. trg. zak., ki pravi, da podpis »zadostuje« — pa je tudi potreben, dočim je društvena pravila napraviti pred sodiščem ali notarjem. Ta slučaj sicer člen 317. trg. zak. odst. 2. res izrečno omenja, vendar je značilno, da se najvišje sodišče na to sploh ne sklicuje, ampak jednostavno rabi § 887. Iz tega se da sklepati *a)* da vrhovno sodišče ne najde nasprotja med §-om 887. in čl. 317. trg. zak.; *b)* da se § 887. lahko rabi tudi pri drugačnih listinah, nego jih zahteva § 884. obč. drž. zak. Sicer bi pa argumentacija vrhovnega sodišča, da je bil ta podpis akcij zakonit, veljala za komanditno družbo na akcije glede na čl. 177. trg. zak., za akcijsko družbo pa je utemeljena k večjemu v naredbi justič. minist. od 24. aprila 1870, št. 948, ne pa v zakonu samem.

II. Najvišje sodišče pa ni dosledno: v razs. od 19. februvarja 1879, št. 14529 ex 1878, A. C. 828, pravi: Dolžnost popolnoma uplačati akcije ne zavisi od zakonito zahtevanega podpisa, ako je dotičnik inace pismeno razodel svojo voljo, postati delničarjem družbe in je že prej kaj plačal na račun. No v tem slučaju vrhovno sodišče vsaj še zahteva pismen izraz volje, torej razpolagalno listino, dočim

III. razs. od 12. septembra 1879, šte. 25, A. C. 823, podpis akcij naravnost označuje za dokazilno listino. Položaj je tak-le: *A* toži delniško družbo *B* za povračilo 2896 gld. 53 kr., katere je družbi baje posodil. Družba *B* ugovarja, da se je ta vsota plačala na račun 15 akcij; *A* prizna, da je iz sešitka jukst dobil izrezek za 15 akcij, pravi pa, da tega ni moči smatrati za plačilo na račun delnic, ker ni delnic »podpisal«. Prvi sodnik je ugodil tožbeni zahtevi, češ, čl. 208. trg. zak. zahteva za podpis akcij posebno obliko, in te se stranki nista držali. Druga in tretja inštancija pa sta zavrnili tožbeno zahtevo, češ, iz delnega plačila in iz besed, katere je *A* takrat izustil: da se smatra za delničarja, sledi, da v smislu §-a, 1432.

obč. drž. zak. ni moči nazaj tirjati plačila za dolg, ki samo zaradi pomankanja obličnosti ni bil veljaven. To razsodbo utemljuje drugi sodnik tudi s tem, da je delniška družba *B* vpisana v trgovinski zapisnik, da mora torej sodnik pri presoji trgovskih poslov po čl. 278. trg. zak. iskati pravo voljo pogodnikov. S takim več nego čudnim sklepanjem iz čl. 278. trg. zak. se seveda ne izključi samo § 887. iz trg. prava, ampak vniči se tudi 2. odst. čl. 317.; vsekakor pa je najvišje sodišče na podlagi navedenih razlogov podpis akcij smatralo samo za dokazilno listino. Popolnoma skladni navedeni trije slučajji res da niso, svedočijo pa vendar, da vrhovno sodišče sodi po slučajih in ne po principih; s tem pa nočem reči, da to morda včasih ni primernejše; gotovo je le, da se na ta način širi v judikaturi negotovost.

IV. Še v drugi razsodbi je vrhovno sodišče izreklo, naslednji, z mojim izvajanjem se strinjajoči stavek: »Čl. 317. trg. zak. ne izključuje pismenih pogodb o trgovskih poslih, in ker so bila v tem slučaju dogovorjena sklepna pisma, pa so se pogajanja ravno pri podpisu onih razbile, je po smislu §-a 884. obč. drž. zak. razsoditi, da se pogodba o pošiljatvi niti pravno-krepno niti pravnoveljavno ni sklenila.« Tukaj je vrh. sodišče priznalo, da čl. 317. trg. zak. ne izključuje §-a 884. obč. drž. zak., in ravno § 884. je oni, pri katerem se § 887. tako pogosto rabi. S to razsodbo se vjema razsodba od 28. junija 1865, št. 4959, A. C. 50.

V. Pod I. navedena odločba, da se § 887. rabi tudi pri enostranskih listinah, nasprotuje naravnost razsodbi od 29. aprila 1874, št. 3991 A. C. 495; v tem slučaju je prva inštanca uporabila § 887., pri navadnem naročilnem pismu, dočim trdi druga inštanca, da se sme § 887. rabiti samo pri dvostranskih listinah o pogodbah. Ta razsodba se vjema s Hasenöhrlovimi nazori.

VI. Razu. od 17. marca 1886, št. 2410, A. C. 1268: *A* v *H* je sklenil z *B* v *Y* po sklepnih pismih pogodbo o točni (prompt) pošiljatvi soda-olja, s potovalcem *C* firme *B* je *A* dogovoril, da rabi olje do 15. januarja — pogodba se je sklenila 8. januarja — in ga pozneje sploh ne bo rabil več. Olje je prišlo še-le 22. januarja v *H*. *A* je takoj grajal zakasnelo pošiljatev,

obenem pa predlagal firmi *B*, da po spremenjenih pogojih sam obdrži olje. *B* s tem ni bila zadovoljna, ampak tožila je na izpolnitev pogodbe, češ, posel ni bil fiksni kljub izrazu »točen«, na ustne dogovore se ni ozirati po §-u 887. obč. drž. zak. Druga in tretja inštancija sta tožbeni zahtevi ugodili. Najvišje sodišče sklepa tako-le: »Navedeno sklepno pismo je toženec priznal za »merodajno pogodbeno listino«, o kateri je trditi, da sta pogodnika samo v nji hotela izraziti zjedinjenje svoje volje; zato se teh ustnih dogovorov, kateri nasprotujejo sklepnemu pismu, ne sme upoštevati po §-u 887. obč. drž. zak.

Po mojem mnenju se sklepna pisma (Schlussbrief) ne smejo zamenjati s sklepnimi notami (Schlussnote) zapriseženih senzalov; te note zakon sam imenuje dokazilne listine, kar se vjema z njihovim namenom: ugotoviti ustno, na borzi sklenjene pogodbe. Sklepna pisma pa so lahko razpolagalne listine, v kolikor namreč navadno kakor zaključek ustnih ali pismenih pogajanj izražajo sklepno in konstitutivno voljo strank.

VII. Razs. od 7. maja 1878, št. 5777, A. C. 787, pravi naravnost, da velja pogodba za sklenjeno, ako so se dogovorile stranke o sklepnih pismih, še-le kadar so se ta pisma menjala: razpolagalne listine. Listine v smislu §-a 884. obč. drž. zak. pa sklepna pisma po splošnem mnenju niso, pač pa se je v tem smislu izrazilo najvišje sodišče z razsodbo od 16. oktobra 1889, št. 9041 in od 6. junija 1889, št. 6415.

VIII. Razs. od 27. junija 1889, št. 3033, A. C. 1480, trdi splošno, da se § 887. obč. drž. zak. v smislu čl. 317., 278. trg. zak. ne more rabiti pri trg. poslih, čeprav prizna, da je listina, za katero gre razpolagalna.

IX. Razs. od 20. decembra 1889, št. 14145, A. C. 1514: *A* naroči pismeno s svojim podpisom dne 8. januarja šivalni stroj od firme *B* s pogojem, da se mu stroj pošlje kar najprej: stroj dobi 14. januarja, pa ga ne sprejme, češ, brat lastnika firme *B* mu je pri naročitvi zagotovil 3—4 dneven rok za pošiljatev, tega roka pa firma ni držala. Druga in tretja inštancija pravita, da je naročilni list pristna, nesumna listina, tako da se ni ozirati na ustne dogovore, ter sta ugodili tož-

beni zahtevi firme B. Naročilni list ni listina v smislu §-a 884. obč. drž. zak., gotovo pa je razpolagalna listina, ker ne dokazuje samo izraza volje, temveč je volja v nji prvotno izražena. Za nasprotno stranko je ta volja v naročilnem listu vtelesena.

X. Razu. od 19. avgusta 1893, št. 9090 se glasi v istem smislu kakor prejšnja: tudi samo od naročnika podpisani naročilni list spada pod določbe §-a 887. obč. drž. zak.

Ti izgledi iz našega pravosodja naj zadostujejo. Razvidi se iz njih, da vrhovno sodišče razsoja od slučaja do slučaja; to je edini princip, tako da za rešitev našega vprašanja v judikaturi nimamo podatkov; za vsako od navedenih mnenj se da iz judikature poiskati primer.

Ostati moram torej pri svoji trditvi ter skleniti: § 887. obč. drž. zak. se rabi sploh samo pri dispozitivnih listinah, to pa enako v splošnem kakor v trgovinskem pravu; uvaževati pa je, da v trgovinskem pravu velja glede zakonitih obličnosti čl. 317. odst. 2. trg. zak.

Je li sodnik upravičen presojudi potrebnost ali nepotrebnost odvetniškega zastopanja in kedaj ?

(Dopis z Dolenjskega.)

V zadnjem času jela so razna okrajna sodišča strogo postopati pri odmeri stroškov odvetniškega zastopanja in to zaradi tega, ker menijo, da jim gre pravica, presojudi, ako je sploh bila pooblastitev odvetnika potrebna ali ne, in potem tudi presojudi potrebnost ali nepotrebnost stroškov, vsled zastopanja po odvetniku naraslih. Ako spoznajo zastopanje po odvetniku za nepotrebno, črtajo ves zabeleženi odvetnikov zaslužek.

Rekurzom, ki so se v več slučajih vložili zoper tako odmero, oziroma črtanje pravnih ali izvršilnih stroškov, je c. kr. okrožno kakor rekurzno sodišče v Novem mestu ugodilo, odvetnikom njih zaslužek pripoznalo in svoje sklepe¹⁾ obširno utemeljilo.

¹⁾ Glej jeden tak sklep z razlogi mej pravnimi slučajji v tem snopiču „Slov. Pravnika“.

Vpraša se todaj, katero mnenje je pravo in v zakonu utemeljeno?

Do sedaj se ni objavila še nobena odločba najvišjega sodišča, tičeča se navedenega, za odvetniški stan tako vitalnega vprašanja, a tudi pravosodno ministrstvo na spomenice, ki so se mu podale od pristojnih stranij v tej stvari, ni dalo še odgovora. A da je nazor rekurznega sodišča novomeškega jedino pravilen, razvidi se tudi iz naslednjih okolnosti.

Prejšnje predloge civilno pravnega reda so imele gledé strankarskih pravn, t. j. onih, pri katerih stranke niso prisiljene posluževati se odvetniškega zastopanja, razne omejitve gledé povračila stroškov, provzročениh zastopanjem po odvetnikih. Vse te omejitve so se pa v zadnji predlogi opustile in sprejela se je jedino še omejitev, izražena v ostavku 3. § a 41. civ. pr. reda, ta namreč, da je v zmislu odst. 1. navedenega § a presojeti potrebnost onih (večjih) stroškov, ki so nastali vsled tega, 1.) da je stranka poklicala odvetnika, ki ne stanuje na sedežu sodišča, in 2.) da je pooblastila več odvetnikov.

Vprašanje, je li stroške, nastale vsled zastopanja po odvetniku, vedno smatrati za take, ki so za primerno iskanje in obrambo pravice potrebni ali ne, bilo je že za časa veljave starih civilnopravnih zakonov sporno. Tako so sodišča z ozirom na določbo § a 4. ces. naredbe z dne 27. oktobra 1849. l., št. 12 drž. zak. v pravnah zaradi motenja posesti pač morala pripustiti zastopanje tudi po odvetnikih, a gledé stroškov, po tem zastopanju provzročениh, so večkrat razsojevala, da jih ni smatrati za potrebne. Tudi najvišje sodišče je smatralo s početka ta nazor pravilnim (glej odločbo G. U. št. 6773 in posebno št. 6859), a končno je izprevidelo, da je ta nazor napačen ter je z odločbo z dne 9. marca 1880, rep. izr. št. 103, postavilo nasprotno načelo v veljavo in izreklo, da spadajo k stroškom, katere mora v pravnah zaradi motenja posesti zmagujoči stranki povrniti nasprotna stranka, tudi stroški odvetniškega zastopanja.

Istotako se je v malotnem postopanju različno sodilo o potrebnosti ali nepotrebnosti odvetniškega zastopanja, akoravno so nagibi k zakonu z dne 27. aprila 1873. l. št. 66 drž. zak.

jasno izrekli, da sodniku o tem ne gre nobena sodba. Ti nagibi (k §-u 9. nav. zakona se namreč glase doslovno: »Selbstverständlich ist es, dass die Parteien, denen die Wahl ihrer Bevollmächtigten freigestellt ist, auch Advocaten zu ihren Vertretern im Bagatellverfahren werden bestellen können. In einem solchen Falle wird der Richter selbst bei der Liquidirung der Gerichtskosten nicht zu untersuchen haben, ob und welche Gründe die Partei zur Bestellung des Advocaten veranlasst haben.«

Tu je tedaj tudi najvišje upravno oblastvo in sicer po svojem tedanjem načelniku, slavnem Glaser-ju samem, ki je sestavil zakon o malotnem postopanju, izreklo se za načelo, katero se sedaj pobija kakor nepravilno, in to, kar je uvaževati, celo za pravde o malotnih rečeh, glede katerih uprav sedanja sodišča največ kratijo zaslužek odvetnikom.

Da sta načeli najvišjega sodišča in upravnega oblastva, ki smo jū ravnokar navedli, veljavni tudi za sedanjo prakso, izhaja iz tega, da temelji določba §-a 41. civ. pr. reda na istem načelu, kakor § 74. bag. postopanja, oziroma § 24. zak. z dne 16. maja 1874, št. 69 drž. zak.

Kakor že rečeno, ima novi civilnopravdni red le v odstavku 3. §-a 41. dve določbi glede dopustnosti presoje o potrebnosti stroškov odvetniškega zastopanja. A tudi prva teh določb (glej zgoraj) se po našem mnenju ne tolmači pravilno. Neumann trdi, v svoji razlagi h §-u 41., da je uporabljati to določbo sploh vselej, kedar pooblasti stranka odvetnika, ki ne stanuje na sedežu sodišča, če prav na tem sedežu ni nobenega odvetnika, — in presojevati po okolnostih o potrebnosti zastopanja takega odvetnika. Te razlage se drže mnoga sodišča, katerim velja Neumann sploh za nezmotnega razlagalca novega pravnega reda, in ravnajo v tem zmyslu pri odmeri stroškov. A Neumannova razlaga napominane izjemne določbe je po našem mnenju kriva; kajti ni uvideti, zakaj bi bilo presojevati o potrebnosti odvetniškega zastopanja drugače tedaj, kedar je na sedežu sodišča nastanjen odvetnik, zakaj zopet drugače tedaj, kedar na sedežu sodišča ni no-

benega odvetnika. S tako razlago se dela razloček med pravicami odvetnikov, stanujočih na sedežu sodišča, in med onimi, ki stanujejo izven sedeža sodišča, ter ravno tako med pravicami strank, ker bi jedna smela neodvisno posluževati se odvetniškega zastopanja z učinkom, da sme zahtevati povračilo tudi zaslužka njenega zastopnika-odvetnika, druga pa le v gotovih slučajih.

Napominano izjemno določbo je po našem mnenju tolmačiti tako, da ima sodnik uvaževati potrebnost onih večjih stroškov (»Mehrkosten«), ki so nastali vsled tega, da je stranka pooblastila namestu odvetnika, na sedežu sodišča stanujočega, odvetnika izven sedeža sodišča, oziroma »per analogiam« tudi tedaj, kedar stranka namestu odvetnika, sedežu sodišča najbližje stanujočega, najame odvetnika, ki stanuje na bolj oddaljenem kraju. Ako torej stranka, ki ima opravilo za sodišče v Črnomlju ali Metliki, najame odvetnika v Novem mestu, ne sme se presojevati o potrebnosti ali nepotrebnosti te najame, saj ta pooblastitev ne spada pod izjemno določbo odstavka 3. §-a 41. civ. pr. reda, ker na sedežu sodišča ni odvetnika in je pooblastila stranka odvetnika, sedežu sodišča najbližje stanujočega.

Na vprašanje, katero smo zastavili kot naslov našemu sestavku, odgovoriti je tedaj tako:

Sodnik razun v izjemnih slučajih odst. 3. §-a 41. civ. pr. reda ni upravičen preudarjati potrebnosti ali nepotrebnosti odvetniškega zastopanja; poleg tega je pa še pripomniti, da je prvi v napominanem odstavku navedeni izjemni slučaj tolmačiti tako, kakor smo to ravnokar razložili zgoraj.

X.

Sodno-zdravniška mnenja.

Priobčuje dr. P. Defranceschi.

VII.

Samomor ali umor?

(Nadaljevanje.)

V obnovljenem kazenskem postopanju je stavilo državno pravdnništvo sodnim zdravnikom naslednja vprašanja:

1. V prvem mnenji sta se zdravniška zvedenca izrekla na podlagi dobljenih informacij, da se je M. Z. sama usmrtila ter da ni misliti na umor, kajti za to ni najti nikjer najmanjših podatkov, seosebno ne na sumljivem soprogu rajnke nikakih znakov odpora, recimo: kakšne krvne podplutbe ali kožne odrtine. V obnovljeni preiskavi pa so se nekatere priče izpovedale, da so bili lasje na glavi mrliča zelo razkuštrani. —

Vpraša se sodna zdravnika, ali ostaneta glede na to dejstvo pri svojem prvem mnenju ali pa je predrugačita v toliko, da priznata verjetnost ali vsaj možnost umora? — Dokazalo se je tudi po pričah, da je bila jedna noga bosa ter so čevelj našli na tleh, da sta bili spodnji okončini sključeni, da je bila srajca na prsih krvava, da je dvojje rut ležalo pri mrliču, in da so se nahajali vozli zanjke na sprednji plati vratu.

2. Trditev obdolženega moža rajnke M. Z., da je našel svojo ženo vso sključeno tako visečo, ne da bi noge dosegale tal, je težko verjetna. Saj bi bila morala vendar, če je prosto v zraku visela, vsled mrtvaške odrevenelosti ostati stegnjena tudi potem, ko je mož vrv odrezal. — Kako se da to razlagati, da sta bili spodnji okončini potem sključeni? Koliko časa po smrti navadno odreveni telo, seosebno pa spodnji skončini?

3. Ker ni trditev prvih sodnih zdravnikov glede na oškodbe, opisane pod št. 3 in 6 z ozirom na izkušnje sodne kazenske prakse dovolj jasno utemeljena, naj se poprašata o tem tudi sodna zdravnika na sedežu okrožnega sodišča. Ob enem naj se tema predlože vsi sodni zapiski, da se na njih podlagi izrečeta, je li tu misliti na umor ali samomor? Opozori

naj se zdravnika posebno na to, da je bila najdena M. Z. vsa skuštrana, na jedni nogi bosa, da so se našli krvni sledovi na obleki, na lestvicah, na tleh in na odpovednem pismu.¹⁾ Na posled naj izpovesta, kako si razlagata krvne pege na podrašniku?

Prva sodna zvedenca sta odgovorila na le-ta vprašanja tako-le:

ad 1. Razkuštrani lasje na glavi kmečke ženske niso ne navadni. Najbrže se ni česala, in če se je tudi, saj so se ji lasje lahko skuštrali med delom ali pa radi tega, ker je imela na glavi robec; mogoče je pa tudi, da so se lasje razmršali, ko so mrliča raz prečni tram jemali. Razmršenju las ni pripisovati nikake važnosti z ozirom na to, da se ni našlo po opetovanem najskrbnejšem pregledovanju na črepinji nikacega zaokroženega prostora, »na katerem bi bili lasje izpuljeni«. Ravno tako ni bilo najti na površji nalobja nikacega znaka zunanje poškodbe. — Kakšen pomen naj ima bosa noga, nama ne more biti znano. Da bi pa čevelj tuja roka raz nogo potegnila v sovražnem namenu, je težko misliti, kajti človek, ki namerava svojega bližnjega umoriti, začne to redkokdaj pri nogah. Sicer pa ni najti na bedrih nikake oškodbe, izvzemši opisano pod št. 6.

ad 2. Iz sključenosti spodnjih okončin se da sklepati, da je rajnka v takem položaju umrla; saj je znano, da ostanejo človeški udje še dolgo časa po smrti v istej legi, v kakršni so bili ob času smrti. Krvni sledovi na srajci in na rutah se dajo naravno razlagati z dejstvom, da se pri obešencih izliva iz ust krvava pena in sluz. Ti tekočini sta tekli navzdol in pomazali omenjeni ruti, kateri sta najbrže padli raz telo, ko so mrliča jemali raz prečni tram ali pa, ko se je umirajoča krčevito stegovala. Da so se našli vozli na sprednji plati vratu, se popolnoma ujema z zapisnikom raztelesitve A št. 4., kjer je natančno povedano, da se brazda proti zadnji plati vratu čedalje

¹⁾ Sedanji asistent v bolnici usmil. bratov v Kandiji g. dr. E. Papež je preiskal mikroskopično pege na odpovednem pismu in našel je Teichmannove krvne kristale — neovržen dokaz krvi čez 25 let.

bolj zožuje. Sicer je pa vse jedno, če je vozal na vratu ali na hrbtenici, ali pa med obema. Treba je samo, da se vrv, položena okoli vrata, dovolj močno stisne, in tako ovira dihanje in krvotok. — Mrtvaška odrevenelost se navadno začenja kmalu po smrti na ta način, da se začenjajo upogibnice in nateznice krčiti in sicer časovno in krajevno od glave navzdol proti nogam. Tako si lahko razlagamo skrčenje spodnjih okončin v kolenu. Telo navadno odreveni kakih 6 ur po smrti; le pri hitrej in silovitej smrti mnogo prej. Najzadnje se pokaže v spodnjih okončnicah. — Ker je bila vrv prekratka, ni moglo truplo v zraku prosto viseti. To pa podpira ravno najino mnenje, da se je M. Z. sama obesila. — Tu je opomniti, da se večkrat najdejo obešenci popolnoma sključeni na tleh čepeči; to je najbrže bilo tudi v tem slučaju.

Zdravnika na okrožnem sodišči sta oddala vsak drugačno mnenje. Jeden zvedenec se je pridružil popolnoma mnenju prvih zdravnikov, ne da bi za to navedel kakih novih dokazov, drugi veččak je pa svoje prepričanje utemeljeval na vse strani obširno, zraven pa tudi tako zabavno, da je najskoro doslovno priobčujem. (Sodni zdravniki se lahko učimo iz tega, kakšnih mnenj ne smemo oddajati.)

Krvne pege, ki so se našle nekoliko na telesu obešenke in na njeni obleki, nekoliko na predmetih v obližji nesrečnega mesta, potem črne in višnjeve pege na telesu mrliča, nadalje kožne odrtine, opisane v zunanem ogledu raztelesitve, naposled razkuštrani lasje in bosa leva noga — vse to so krepki dokazi, da se je nesrečna žrtev pred smrtjo borila z morilcem ter stoprav izgubivši v boju svoje moči, bila obešena.

Nesrečni ženski je morilec pred smrtjo gotovo zamašil usta ter jo najbrže s kakim omamilo¹⁾ napravil nezmožno, da bi se še nadalje krepko branila, kar je sicer do neke meje poskušala, saj je imela vse razkuštrane lase. Pa tudi obilna krvavitev iz spolovil, vsled katere je bil podrašnik skozi in skozi okrvaven, je nastopila najbrže le vsled omamila. Znakov, kateri se navadno nahajajo na telesu obešencev, ni bilo v našem slučaju najti mnogo, in še ti so bili kaj slabo razviti.

¹⁾ Narcoticum?

Tu je treba razložiti, kako nastane smrt vsled obešenja: Srce pošilja kri po vretenčni odvodnici¹⁾ proti glavi in v njo, od koder se vrača po vratnih dovodnicah zopet k plučam in od tod zopet nazaj v srce. Če se z zanjko stisnejo vratne krvne žile, zastane kri v možganih in v vseh delih glave. Možgani sedaj otrpnejo: človeka je zadela kap. obraz sam pa oteče ter postane temno-višnjekast. Zrkla so izbuljena, jezik otekel, temno-višnjekast ter zija iz ustne dupline. Prsti na roki so v pest sklenjeni. Ker so pluća polna zraka, je prsje napeto, prav tako vrat in trebuh.

Kakor že rečeno je bilo najti v našem slučaju prav malo navedenih znakov. Naj tukaj navedem vzroke, kateri me napotijo do mnenja, da je mož sam svojo ženo umoril: Kritičnega dne je hotel obiskati sejm v bližnjem trgu, a ostal je doma, ko je zvedel, da bo istega dne tudi njegova svakinja šla od doma. Zakaj je neki potem doma ostal? Ker je hotel svojo namero izvršiti v nenavzočnosti svoje svakinje! Zakaj je neki pustil svojo bolešno ženo celi dan na polju težka dela opravljati? Najbrže radi tega, ker je hotel, da bi oslabela ter se potem ne mogla braniti! Zakaj ne more navesti nobene priče, katera bi ga videla gredočega v gozd? Saj je vendar znano, da so kmečki ljudje po leti, posebno v lepih dnevih, vedno zunaj na polji ali pa v vinogradih. Videti ga ni mogel nikdo, ker se je v tem času s svojo ženo v hramu boril! Zakaj je še s svojo ubogo ženo par dnij pred smrtjo tako izredno lepo in ljubeznivo ravnal, čeprav je dokazano, da je prej sploh ni mogel žive videti? Gotovo radi tega, da bi jo glede svojih namer prevaril! Zakaj ji je dovolil v hramu spati, saj je ni v prejšnjih časih mogel niti o boleznih v postelji trpeti? — Po kritičnem dnevu je šel na vse zgodaj v klet, ker je baje hotel poiskati deske za krsto. Gotovo bi mu jih bil vsak sosed posodil. Gotovo je hotel odstraniti ali uničiti morebitne ostale sledove umora. Zakaj se je neki čutil v hramu tako bojzljivega, da se je komaj vstopivši obrnil ter zapustil s strahom nesrečen prostor? Gotovo radi tega, ker ga je grizel črv vesti! — Mož trdi, da je zagledavši obešeno ženo, takoj vrv prerezal. Zakaj je pustil mrliča na tla pasti?

¹⁾ Wirbelschlagader = Arteria catabralis.

Vsa do sedaj navedena dejstva morajo prepričati vsakogar, da je bila M. Z. zavratno umorjena; najbrže je bila davljena, mogoče tudi s kakim omamilom omamljena ter potem šele obešena. Trditev sodnih zvedencev, da se je M. Z. radi bolezni v možganih sama obesila, je neresnična. Saj je bila umorjenka v celem svojem življenju vedno pametna. Nepravilnosti na možganskih opnah so morale nastati že v mladih letih. To priča njihova trdost in svetlost, kakor tudi neprozornost. Najbrže je otrok v najnežnejših letih prestal kako vnetje možganov. Mogoče pa je tudi, da je bila ob porodu glava s kleščami stisnjena. Ta operacija je navadno brez nasledkov za otroka, kakor nas uči vsakdanja skušnja. Tu naj omenim navade Karaibov, kateri svojim novorojencem dolgo časa po rojstvu glavo stiskajo, dokler ne ostane navzgor špičasta. Tudi te neusmiljene navade narava ne kaznuje, kajti otroci ostanejo zdravi. Pa tudi druge bolezni se lahko razvijejo v čepinji, v opnah, pa tudi v možganih samih, ne da bi imele kake slabe posledice glede na pamet. Tako je bilo menda tudi pri umorjenki. Ta uboga žena je vse svoje življenje delala vsa kmečka dela, a ni nikdar tožila, da jo boli glava. Navedene nepravilnosti možganskih open niso tedaj prav nič motile delovanja njenih možganov.

Glede na razkuštrane lase omenim nastopno: Kritičnega dne je bila umorjenka pri spovedi in pri sv. obhajilu. Navada našega kmečkega ljudstva je, da se k tej slavnosti najčednejše opravi in očedi. Sploh pa bi si naša duhovščina vsako nečednost prepovedala. Krvne pege na različnih predmetih v predhramu razlagajo prvi zdravniki na način, kateri je naravnost smešen. Na umirajočem človeku neha vsaka krvavitev. Krvne pege na omenjenih predmetih so nastale le vsled tega, ker je morilec ubogo žrtev sem ter tja premetaval in suval, in ob tej priliki so se lasje razkuštrali in je tudi čevelj raz nogo padel. Tudi silno krvavitev iz spolovil je povzročil le udarec na trebuh, mogoče je pa tudi nastala vsled razburjenosti in vsled kakega omamila. Le-to je lahko zavžila v vodi. Naše kmečko ljudstvo pozna več takih strupenih rastlin ter jih rabi za zdravljenje, n. pr. zobnik,¹⁾ kozja repica,²⁾ mleček³⁾.

¹⁾ Bilienkraut = Hyosciamus. ²⁾ Alpenveilchen = Cyclamen Europ. ³⁾ Wolfsmilch = Euphorbia.

Na navedene silovite načine je bila rajnka tako omotena, da so jo morali nesti pred prečni tram, kjer so jo obesili. Tu pa omenim, da je eden mož sam ni mogel dvigniti, ker je bila vender precej težka.

Slednjič vpraša podpisane, zakaj bi se neki bila M. Z. ravno v kleti obesila, saj je zato imela v hiši dovolj prilike; potem pa, zakaj ravno v mesecu majniku, tedaj v najprijetnejšem letnem času? Statistika nam piše, da si samomorilci navadno izberejo čas jednako nočja¹⁾, tedaj meseca marcij ali september ter temne in viharne dneve, tedaj čas, koji prija njihovemu črnemu duševnemu stanju. Znano je pa tudi, da si navadno izberejo slabotne in bolehnne ženske v svrhu samomora vodo, krepke in polnokrvne pa vrv. Zakaj bi neki bila bolehnna M. Z. izbrala ravno vrv? Samomorilci se navadno, predno osodepolno izvrše svoj nesrečni sklep, poslove od svojih prijateljev, sorodnikov in znancev, bodisi ustno, bodisi pismeno, in napravijo tudi navadno svojo oporoko. V našem slučaju ni o tem nič znanega.

Da popolnim številu dokazov, kateri govore za to, da je bila M. Z. umorjena, naj še omenim dejstvo, da ni bila ob času njene smrti polna luna, in da tudi ni ne solnce, ne luna mrknila.

Ker je bilo to mnenje v nasprotji z mnenjem prvih treh zdravnikov, je predlagalo državno pravdnništvo, da se povpraša medicinska fakulteta.

Medicinska fakulteta (poročevalec profesor dr. Schauenstein) je oddala nastopno

mnenje:

Odgovor na vprašanje, se je li kdo sam obesil ali pa bil obešen, je sam na sebi zelo težak, v le-tem slučaju pa vsled posebnih pomankljivosti v preiskavi še težji, da, celo nemožen.

Zelo nedostaten je izvid raztelesitve, kakor tudi krajevni ogled; vrv, na kateri je baje mrlič visel, kakor tudi predmeti v obližji mrliča niso natančno opisani. To pomankljivost v preiskavi je tembolj obžalovati, ker zadeva najvažnejše točke,

¹⁾ Aequinoctium.

katerih ne bode moči tudi s ponovno preiskavo za trdno dognati.

Zdravniški mnenji sta si popolnoma nasprotni. Prvo govori z gotovostjo o samomoru, a drugo izključuje samomor ter trdi s še večjo gotovostjo, da je bila ženska obešena.

V preiskavi ni najti nikakih dokazov, kateri bi pričali z gotovostjo za to in za ono trditev.

V mnenju, katero se izraža za umor, je navedenih toliko sumljivih okolnostij, kakršne nikakor ne spadajo v delokrog sodnega zdravnika. Te naj presojuje sodniki, oziroma porotniki. Navedeno mnenje smatra samomor neverjetnim, ker se je pripetil v mesecu maju in celo vsled obešenja. »Saj se izvršujejo samomori navadno o enakonočji, ob temnem in viharnem vremenu, in ženske se sploh rajše vtopijo nego obesijo.« Taki dokazi so sami na sebi kaj malo vredni, sploh pa tudi niso resnični, kajti statistika nas uči, da se dogaja ravno v mesecu maju največ samomorov in pa, da je način smrti pri samomorilcih odvisen od raznih okolščin, najmanj pa od spola. Bolezen v možganskih opnah je bila resnično zelo stara; vsled nje se pa vendar nikdar ni opazilo, da bi se rajniki bilo kdaj mešalo.

Do sedaj navedeni dokazi za umor nimajo torej nikake veljave, tehtnejši so pač ti le:

1. Trdi se, da je bila ženska obešena na pol mrtva, ker so bili znaki obešenja na vratu zelo površni.

Glede na to trditev se opozarja na nedvomne slučaje samoobešenja, pri katerih ni najti sploh nikakih znakov, navedenih v tem zdravniškem mnenji. Če so taki znaki površni ali če sploh manjkajo, ne more to dejstvo pričati ne za to, ne za ono možnost.

2. »V predhramu, kjer so baje našli žensko obešeno, je stala, kakor je razvidno iz krajevnega izvida, lestvica nepremaknjena. Če bi se bila ženska sama obesila, bi morala stopiti na to lestvico ter si potem položiti vrv okoli vratu. To je bilo pa nemogoče, ker je bila lestvica preveč oddaljena od vrvi. Pa tudi če bi bilo to mogoče, bi lestvica ne ostala na istem mestu.« —

Na ta izvajanja je odgovor lehak. Uprav ta lestvica govori bolj za samoobešenje, nego za umor. Ker je bil tram, na katerem je bila ovita vrv, tako visoko, da ni mogel človek navadne velikosti vrvi doseči, se je mogla ženska sama le na ta način obesiti, da je stopila na kak predmet, s katerega si je potem lahko položila vrv okoli vratu, in je na to odskočila ter visela potem prosto v zraku. Tu ni bilo treba, da bi se bila lestvica premaknila.

3. Navajajo se tudi zarezne na tramu, na katerem je bila vrv privezana. —

Te zarezne so velike važnosti ter je le obžalovati, da se niso natančno opisale. Celo število ni dognano. Iz njihove razvrstitve, iz jednoličnosti ali različnosti bi se dalo sklepati na način, na kateri je bila ovita vrv okoli trama. Če bi se to natančno vedelo, bi se znabiti dalo dognati, je li zamogla ženska sploh vrv tako oviti ali ne. Pri krajevnem ogledu se je sicer poskusilo, je li možno napraviti na tramu jednako zarezno z vrvjo, na kateri se je dvignilo moža, tehtajočega 70 *kg*. Ta poskus je bil sicer pozitiven, le škoda, da ni bil popoln. Trebalo bi namreč dognati, če provzroči zarezno na tramu vrv, na katero se je obesil predmet, tehtajoč 70 *kg*. Trebalo bi tudi vedeti, kolikokrat je bila vrv ovita okoli trama. Nekatere priče trdijo, da je bila ovita dvakrat, a druge, samo enkrat. Ni jedno, ni drugo ni prav umevno, z ozirom na število zarez na tramu. Sicer se je pa našla tudi na neki palici, nahajajoči se na koncu trama jedna zarezna. Iz tega se pa lahko sklepa, da ni prav gotovo, da je napravila zarezne na tramu ona vrv, na kateri je baje M. Z. visela.

4. Tudi razmršeni lasje se navajajo za dokaz, da je bila ženska umorjena. —

To je popolnoma ničevno. Takisto bosa noga. Ali naj dokažeta ti dve dejstvi, da se je ženska branila?

5. Črne in višnjevkaste pege, katere je opazila ženska, ko je mrliča preoblekla, so bile označene pri raztelesitvi kot mrtvaške pege. Nimajo torej nikake veljave.

Kožne odrtine — maloštevilne — so lahko tudi na mrliču.

6. Najvažnejši v izvidu se nam zde krvni sledovi, ki so bili najdeni na podrašniku in drugi obleki mrliča. Škoda, da se ni dognalo, so li bile take krvne pege tudi na tleh, na lestvicah in na vrvi. Tudi niso preiskali zdravniki naglavne, v klopec zvite rute, ki je bila baje krvava, isto tako ne: peg na zimski suknji, na kateri je ležal mrlič. O pegah na odpo vednem pismu sta se zvedenca izrazila, da niso krvni sledovi, čeprav so podobne po našem mnenju popolnoma naškropljeni krvi!¹⁾

Podrašnik je bil po izreku zvedencev skoz in skoz s krvjo napojen. To dokazuje, da je ženska iz spolovil zelo krvavela. Je li ta krvavitev bila mesečina, je li imela kak drug vzrok, o tem se zvedenca, žal, nista z gotovostjo izrekla. To bi se dalo pa vendar na mrliču konstatovati, je li smrt nastopila med mesečino! —

Do sedaj navedene točke nas tedaj ne morejo prepričati, da bi bil samomor izključen.

Drugo mnenje se na podlagi izvida, po katerem ni bilo najti nikakih poškodb na telesu, pa izraža z gotovostjo za samomor. Mi ne dvomimo, da so zdravniki z najvestnejšo pazljivostjo pregledali vse teló in vsak posamen ustroj, čeprav niso v zapisniku, kakor predpisuje inštrukcija, natančno vsega opisali. Povdarjamo samo to, da se ni našel vzrok krvavitve iz spolovil! Najbržje se niso pokazali zvedencem okrvavljeni predmeti, kajti omenili bi jih bili v tem slučaju gotovo v svojem izvidu in mnenju. Čeprav ni bilo na mrliču najti nikakih znakov odpora, ni moči iz tega izvajati z gotovostjo samomor. Če sodeluje pri napadu več ljudi ali pa če se napadenec omami, se ga lahko umori, ne da bi se zapustilo vidnih sledov. V našem slučaju je bila ženska močna. Umor vsled obešenja bi bil pri njej mogoč le pod ravno omenjenimi pogoji.

Ali ni znabiti možno, da je bila ženska na kak drug način umorjena?

Iz izida je posneti, da sta bili koža in mezdra ob robih brazde s krvjo podpluti; iz tega sta raztelesitelja popolnoma pravilno sklepala, da je morala vrv še za življenja vrat stisniti,

¹⁾ Glej opomnjo na 336. strani „Slov. Pravnika“.

kajti na mrliču ne nastanejo krvne podplutbe. Sploh se pa navadno ne opažajo na vratih obešencev ob vrvnej brazdi krvne podplutbe. To je v našem slučaju redka izjema: kar ni mogoče v sto slučajih z gotovostjo trditi, je mogoče v našem, namreč da je bila vrv položena okoli vratu še živečega telesa.

Je li pa s tem tudi dokazano obešenje?

Tu zapazimo važne pomankljivosti v izvidu, v katerem ni natančno označeno, kje se je nahajala brazda na sprednji plati vratu in tudi ne na straneh vratu? Se je li raztezala proti kotu spodnje čeljusti in na kateri strani vratu? Tudi njena lega na zatilniku ni natančno označena, čeprav je navedeno, da je bila vidna med 2. in 3. vratnim vretencem. Lega vrvne brazde je največje važnosti za rešitev vprašanja, je li smrt nastala vsled obešenja, ali pa vsled zadavljenja. Na podlagi opisa vrvne brazde v izvidu — je popolnoma nemogoče z gotovostjo izključiti zadavljenje, in dokler ni to mogoče, je izrek zvedencev, češ »da bi bilo brezmiselno in neopravičeno trditi, da bi kdo drugi nego zakonski mož svojo ženo obesil,« popolnoma neutemeljen.

Težko je misliti, da bi jeden sam človek mogel koga obesiti proti njegovi volji. V našem slučaju je pa to skoro nemogoče. Ker se način usmrčenja ne da dokazati, potem tudi ni izključena mogočnost — če se sploh misli na umor — da so bila ženski siloma zaprta dihala. Če je, recimo, storilec speči ženski vrgel vrv okoli vratu ter jo hitro zadrnil, potem je bil vsak uspešen odpor nemožen. Na tak način se premaga lahko tudi krepka oseba, ne da bi mogla napadalca niti najmanj raniti. Znabiti je storilec potem košček vrvi na tram obesil ter trdi sedaj, da je vrv prerezal, ko je našel žensko visečo. Ta domnevek bi bilo moči le tedaj smatrati »brezmiselnim in neopravičenim,« če bi se moglo radi lege vrvi izključiti zadavljenje. Dosedanje poizvedbe nas pa o tem ne poučijo natančno ter sega radi tega zdravniško mnenje predaleč, izrazujoče se za samomor ter izključujoče umor.

Na podlagi predloženih poizvedeb ni toréj moči izključiti z gotovostjo ne samomora, ne umora in tudi ni upati, da bi nove poizvedbe glede navedenih pomankljivosti kaj definitivnega dognale, kajti krajevni ogled ni več mogoč in tudi

na mrliču se sedaj ne da več dokazati, je li imela ženska ob smrti mesečino ali pa je izvirala krvavitev iz katerega družega vstroja.

Na podlagi tega mnenja se je preiskava ustavila in čeprav se je skoro vsako leto do 1883. na zahtevo sestre rajнке obnavljala, ni bilo moči obdolžencu dokazati krivde.

Dvie oblasti — stranke.

(Prinos jezikovnom pitanju u Primorju.)

Nazad nekoliko vremena, mislim tekom godine 1898, bio ja došao nalog državnim odvjetništvom u Trstu i Rovinju, da proti slovenskim odnosno hrvatskim optuženikom moraju i ona nastupati u slovenskom odnosno hrvatskom jeziku. Malena i pravedna stvar, ali ipak smatrana kao grom iz vedra neba ne samo u krugovih talijanskih odvjetnika, nego i kod samih dotičnih državnih odvjetničkih.

Nu, reko bi graničar, »Befehl je Befehl«, i mi smo čuli iz ustiju javnih tužitelja u Trstu i Rovinju par rieči u našem jeziku, kad se je sudilo našeg čovjeka. Velim par rieči, jerbo gospoda drž. odvjetnici tumačili su nalog posve restriktivno: nastupali su na razpravah baš ko i prije, obćili su sa sudom i držali svoje rekvizitorije samo u talijanskom jeziku, a tek na koncu su predlagali — ala milosti! hrvatski ili slovenski, neka se optuženik proglašuje krivim polag optužnice.

Kad su to vidili talijanski odvjetnici počeli su vikati, a naši državni odvjetnici bogme zaboravili ministarski nalog i postavili stvari u prijašnje stanje. I sada naši ljudi, koji sjede na optuženičkoj klupi, nećuju iz ustiju tužitelja niti konačnog predloga u svojem jeziku, nego se moraju zadovoljiti sa time, da im predsjednik protumači osudu sa suhim: »dobili ste toliko mjeseca« i to je sve. Treba bo znati, da je i ciela konačna razprava biva vodjena te osuda proglašena samo u talijanskom jeziku.

Stvar je vrlo škakljiva i napast je velika da se predju granice pravničkog lista te da se zamahne oštrijom šibom nego

li suhoparnimi §§. Ali ja neću, da zlorabim gostoljubivost »Slovenskog Pravnika«, ja neću da zalazim na polje narodno-političko: ja ću samo da navadjanjem činjenica i stanovitih zakonskih ustanova pokažem prstom na neprilike u krojenju pravice medju Slovenci i Hrvati austro-ilirskoga Primorja i to u jezikovnom pogledu, a sa strogo pravničkog stanovišta.

Mnogi će se oglasiti, da je to ipak politička stvar, a to su strašivice i puzavci, koji se boje sami svoga hlada: tu politika neima posla, tu se neradi o prepornom pitanju medju dvijema strankama, koja se bore na političkom mejdanu, tu nije spor medju nama i Talijani, nego tu ide za pravo ustanovljeno u zakonu, za odnošaj medju narodom našim i c. k. oblašću, za pravo gradjana i dužnost oblasti.

Ta čemu zakoni, ako se nesmijemo pozivati na nje, čemu pravo, ako ga nesmijemo zahtjevati odnosno vršiti? Oblast pak je za to odredjena, da budno bdije nad zakonom i vršenjem prava ili dužnosti, što iz njega iztiču ili se na njem osnivaju.

Ali moglo bi se reći, da sam zašao s pravoga puta i da sam zaboravio na naslov ovih redaka, ako nesvrnem svoje razlaganje na dvie oblasti, koje su ujedno stranke.

Na prvi će mah svaki uvidjeti da kanim govoriti o državnom odvjetničtvu i o financijalnoj prokuri: oblasti su oboje po značaju i ustroju, po imenu i namještenju; a opet su oboje i stranke po nastupu svome u pravnih odnošajih državljana s jedne, i države s druge strane; državno odvjetništvo na kaznenom, financijalna prokura na gradjanskom polju.

Kod nas u Primorju vladaju čudni odnošaji u pogledu jezika, pa netreba se snebivati niti nad načinom, kakvo mjesto ili kakvo štovanje davaju državna odvjetništva i financijalna prokura našem jeziku, to jest jeziku ogromne većine pučanstva. Čini se, da kod njih nevalja članak 19 temeljnih državnih zakona, da je ravnopravnost za nje mrtvo slovo, da nevalja kršiti njihovog čistog talijanskog obilježja. Trideset je godina prošlo, da je ravnopravnost proglašena, a državna odvjetništva u Trstu i Rovinju do današnjega dana nisu podniela niti jedne optužnice u hrvatskom ili slovenskom jeziku, premda je žalibože istina, da su tužila daleko više Hrvata i Slovenaca nego ljudi druge narodnosti. Tko poznaje naše temeljne državne zakone, tko zna za ustanove našega kaz-

nenoga postupnika, tko s druge strane vidi kakvi su narodnostni odnošaji u ovih krajevih, taj se nemože snaći pred takvim juridičkim »nonsens«-om.

Obtuženik jest u kaznenom postupanju ona točka, okolo koje se ima sve vrtjeti; jezik obtuženika ima biti ravnajući s postupkom, naravski ako je istodobno običajan u okružju dotičnoga suda. Što obtuženik i njegov jezik? Čovjek neka samo šuti, pravica se kroji, njemu je dosta da zna, koliko ima odsjesti ili hoće li na vješala! Iztražni sudac izpituje okrivljenika putem sudbenog sluge kao tumača; na konačnoj razpravi opet neide bez tumača. Nepazi se na to, da bi obtuženik znao, što se oko njega događa: dosta je da gospoda doznaju što on kaže, a sve drugo je njihova skrb.

Ali naša državna odvjetništva griše još više. U zadnje vrieme pišu se zapisnici u iztražnom postupku na nekih sudovih, kao n. pr. Komen, Sežana, Podgrad u slovenskom jeziku. To se događa jedno radi toga, što je narod sviestan svojih prava, a drugo, što su njeкои mladji sudci sviestni svoje dužnosti. Svakako je dobar početak.

Kad takov iztražni postupak dodje u ruka državnom odvjetniku u Trstu, nebi li bilo posve naravno, da on sastavi obtužnicu u slovenskom jeziku? Nećineći toga krši zakon i nieće pravo Slovcu: ili bo zna slovenski, a tad je njegova talijanska obtužnica prkosna protuzakonitost ili nezna slovenski, a tada njegova obtužnica se netemelji na spisih o iztražnom postupku. U jednom i u drugom slučaju vriedja se zakon i nitko nemože jamčiti, da obtužnica odgovara posljedkom iztrage.

Ostracizam koji vlada na državnom odvjetničtvu proti našem jeziku, vlada v istoj ako ne u većoj mjeri i na financijalnoj prokuri.

Ona ima dosta posla s našimi ljudi: pravda se s njimi, goni ih na izplatu raznih dugova. I tu treba opetovati, što sam rekao glede državnog odvjetništva: trideset je godina prošlo, da postoji čl. 19 temeljnih prava državljana, pa ipak financijalna prokura u Trstu nije do današnjega dana podigla koju tužbu ili podnesla koji ovršni predlog proti našim ljudem u Primorju u hrvatskom odnosno slovenskom jeziku! Baš bi se moralo reći, da Hrvati i Slovenci nisu za drugo u Primorju nego, da plaćaju svoj danak u krvi i u novcu, pa da šute na sve ostalo, jer sve ostalo netiče

se njih! Ali gdje smo? Zar neživimo u ustavnoj državi, u kojoj valjaju zakoni? Ta, za Boga miloga, zakon govori jasno, zakon poznaje državljane jednakopravne, zakon neveli nigdje, da Slovenci i Hrvati moraju trpiti jaram talijanskoga jezika ili, ako neide drugašije, niemačkoga.

Jedini izgovor, što bi doniekle bio opravdan od strana predstavnika državnog odvjetništva i financijalne prokure, bio bi taj, da su to procesualne stranke, kojim je slobodno rabiti koji jezik hoće.

Ali to nestoji: državno odvjetništvo i financijalna prokura jesu stranke samo u toliko, u koliko je njihov nastup jednolik nastupu procesualnih stranaka, nu time negubi se njihov značaj, njihova narav oblasti. A za oblast kano i pred oblašću nesmje biti razlike u pogledu jezika državljana, jerbo takve razlike zakon nepoznaje, dok se radi o t. zv. zemaljskih jezicih.

Postupak spomenutih dviju oblasti kod nas u Primorju u jezikovnom pitanju nije nipošto postupak dostojan oblasti, nego baš protivno: to je postupak strančarskih stranaka. Ali tada nebi smjela imati cimera sa nadpisom: »c. k.« (i to naravski samo u talijanskom jeziku) nego bi se imala prozvati: »oblasti-stranke za očuvanje talijanštine u c. k. uredih.« Taj drugi naslov bi se bolje pristojao, jer bi odgovarao istini.

I sbilja čini se da je to očuvanje talijanštine bila njegda zadaća naših državnih odvjetnika i financijalne prokure, jer su valjda smatrali, da je talijanština uredovni njihov jezik, i da se nesmje kršiti starodavnog običaja. Zato smo vidili, da je financijalna prokura v Trstu prva bila protivna slovenskim upisom u gruntovnici, kad ih je početkom osamdesetih godina počeo provadjati tadašnji sudac sežanski, zato se je ona otimala najviše proti zahtievom u jezikovnom pogledu naših občina i naših crkvenih uprava, zato mogu i danas na njoj služiti ljudi koji nepoznaju niti malo našega jezika. I to Vam je c. k. oblast u pokrajini, gdje je ogromna većina pučanstva slovenska ili hrvatska!

Zato smo doživili, da baš državni odvjetnici zahtievaju kaznene iztrage u talijanskom jeziku, makar išlo za kožu najradikalnijega Slavena, a gdje nemogu biti talijanske, radje vide niemačke nego li slovenske; zato vidimo stranački sastavljene listine prototnika, iz kojih su malne izključeni Hrvati i Slovenci; zato je mo-

guće da zastupnik državnog odvjetništva u Trstu zagovara na sudu zapljenu hrvatskih ili slovenskih novina u talijanskom jeziku, akoprem se u takih slučajevih vodi od strane suda razprava u jeziku dotičnih novina i akoprem taj isti zastupnik državnog odvjetništva, dodje li prilika da zagovara zapljenu niemačkog lista, govori niemački a ne talijanski.

Ali zar se nemože oblast otresti izključivosti talijanskog jezika? Nijedan zakon nepropisuje toga, da bi talijanski jezik bio uredovni za oblasti u Primorju, a tobože starodavni običaj nije nego starodavna nepravda, što se je dogadjala našem narodu kano i drugim prije godine 1848 odnosno, da predjemo dobu absolutizma, prije godine 1867. Narodnostno načelo netrpi takvih starodavnih običaja, koji ubijaju dušu naroda, i to načelo zado-bilo je kriepost zakona u Austriji, baš u članku 19 temeljnih državnih zakona.

Trst, 7. listopada 1899.

Dr. I. Z.

Šopek vrhovno - sodnih razsodil

k civilnopravnemu in eksekucijskemu redu.

(Dalje.)

62.) Razs. od 14. februvarja 1899. l., št. 1127.

Na § 530. št. 7. civ. pr. r. oprto obnovno tožbo je po §-u 532. odst. 2. civ. pr. r. vložiti na sodišči višje inštanice, ko je le-t o izreklo na podlagi v nižji inštanci storjenega dejanskega stanja obnovnemu tožitelju neugodno odločbo, čije odpravo le-ta zahteva (§ 536. št. 5. civ. pr. r.).

63.) Razs. od 28. februvarja 1899. l., št. 3131.

Določbe §-a 527. odst. 2. civ. pr. r. ni uporabljati v postopanju o tožbah radi motenja posesti (§ 518. c. pr. r.).

64.) Razs. od 28. februvarja 1899. l., št. 2980.

Dokler še ni uvedena prisilna uprava v najem dane hiše, je dopuščeno zvršilo z rubežnijo in preodkazom v bodoče dospelih najemninskih terjatev. — (§-a 294., 303. eks. r.).

65.) Razs. od 14. marca 1899. l., št. 4094.

Revizijski rekurz tudi tedaj ni dopuščen po §-u 528. civ. pr. r., ko je druga inštanca sklepom potrdila razsodbo, izdano od prve inštanice glede troškov.

66.) Razs. od 21. marca 1899. l., št. 3982.

Stranski udeležnik, čigar zanimanje v pravdi je identično z onim glavne stranke, nima pravice zahtevati vročitev posebnega odpravka razsodbe. (§-fi 14., 20., 98., 414. odst. 3. civ. pr. r.)

67.) Razs. od 16. marca 1899. l., št. 2862.

Proti zaznambi izpodbijavne tožbe, po §-u 46. zak. od 16. marca 1884. l., št. 36. drž. zak. dovoljeni, je dopuščen v §-u 397. eks. r. označeni pravni lek upora (čl. XIII. št. 8., in XXVII. uv. zak. k eks. r. in § 397. eks. r.). —

68.) Razs. od 6. aprila 1899. l., št. 4949.

V §-u 151. odst. 3. eks. r. oznamljena prepoved predloga vnovične uvedbe dražbenega postopanja pred pretekom pol leta velja tudi za slučaj, ko ni pristopil (prišel) noben ponudnik na dražbeni narok. —

69.) Razs. od 26. aprila 1899. l., št. 6116.

Predmet predloga na obistinitev v zmislu §-ov 236. in 259. civ. pr. r. morejo biti samo takšna pravna razmerja ali pravice, ki so za tožbeni zahtevek prejudicijalnega pomena, ki torej snujejo popolnoma ali deloma pogoj tožbenega zahtevka.

Prašanje, je li tožna pravica zastarenjem ugasnila, ne more ustvarjati predmeta obistinitve v zmislu napominane zakonske določbe.

70.) Razs. od 25. aprila 1899. l., št. 6287.

Zoper sklepe prizivnega sodišča, katerimi je bila razsodba prve inštanice kakor ničevna razveljavljena, je rekurz tudi tedaj dopuščen, ako je bilo prvemu sodniku istočasno vnovično razsojenje zaukazano (§ 519. civ. pr. r.).

71.) Razs. od 12. maja 1899. l., št. 7139.

Pretres in ustanovitev dražbenih pogojev za z razsodbo za stran razločbe dovoljeno dražbo vkupne nepremičnine tičeta k izvedbi eksekucije ter spadata ob to v področje eksekutivnega sodišča.

Frustriranjem za takšno dražbo določenega naroka ni ustrezno dotični razsodbi (wird das betreffende Urtheil nicht consumirt). (§ 352. eks. r.)

72.) Rzs. od 10. maja 1899. l., št. 7071.

Tudi na ničnostno tožbo zoper odločbo, izrečeno v postopanju v malotnih stvareh je uporabljati postopanje v malotnih stvareh. (§ 533. civ. pr. r.).

73.) Rzs. od 7. junija 1899. l., št. 8575.

Sodnik, kateremu je bila vsled očividne velike nemarnosti naložena povrnitev troškov, ne more zahtevati od strank povračila troškov svojega uspešnega rekurza, od sodišča druge inštanice pa samo tedaj, ako je le-to zakrivilo očividno veliko nemarnost. (§ 51. odst. 2. civ. pr. r.).

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Občina mora ovršiti rabote, na katere se je pravnokrepno obvezala.¹⁾

Dejansko stanje.

Slovom zapisnika redne starejšinstvene seje v Velikem dolu na Komenščini od 18. grudna 1893. leta pod A, bilo je občinskim zastopstvom soglasno skleneno, da prevzema občina privažanje kamenja, peska in družega gradiva, potrebnega za zidanje novega šolskega poslopja, ki se je imelo zidati v šolski občini velikodolski, v katero so prisojedinjene krajna občina velikodolska in davčni občini Tublje in Kregolišče. S pogodbo, skleneno v Sežani 7. rožnika 1896. leta pod B. je prevzel tožitelj Anton Vrač, zidarski nastavnik iz Merčan na Sežanščini, zidanje omenjenega šolskega poslopja za vsoto 8200 gold., določeno v istej pogodbi, v kateri je pa tudi rečeno, da je občina velikodolska sicer zagotovila privažanje vsega gradiva, za šolsko poslopje potrebnega, da ne prevzame pa okrajni šolski svet nobene odgovornosti, ako bi nastal v tem oziru kak spor. — Uže navedeni svoj sklep preklicalo je

¹⁾ Le-te razsodbe prinašamo po maticah, nam priposlanih, ker so bile vročene prav v teh oblikah ne samo obema strankama, nego tudi c. kr. pristojbinskemu uradu v Trstu. Razpravljanje vršilo se je namreč na prvi in drugi sodni oblasti čisto v slovenskem jeziku. Prevod razsodbe c. kr. vrhovnega sodišča priredilo je c. kr. višje dež. sodišče tržaško.

Uredništvo.

starejšinstvo občine velikodolske v svojej seji od 18. rožnika 1896. leta, ker so bili odrekli Tubeljčani in Kregoljci vsako raboto. — Tožitelj se je lotil zidanja 1896. leta in je dovršil že koncem 1897. leta. Občina velikodolska ni pa privedla do stavbišča potrebnega gradiva za zidanje, isto sta privedla tja Vekoslav Kalin in Cvetko Starec, katerima je bil odstopil tožitelj zidanje šolskega poslopja. Trošek za privažanje omenjenega gradiva je bil proračunan na 1185 gold. 75 novč. in tožitelj zahteva od občine velikodolske, da mu plačaj to vsoto, češ, da mu je bilo zagotovljeno na odnosni dražbi na umenjšavanje (minuendo-licitaciji), ovršeni pred ces. kr. okrajnim glavarstvom Sežanskim od istega ces. kr. okrajnega glavarja, načelnika okrajnemu šolskemu svetu in od Antona Živca, velikodolskega župana, da privede lahko sam vse gradivo, ako ne bi hoteli privaževati ga Velikodolci in da bo smel v takem slučaju zahtevati od občine, da mu povrni 1185 gold. 75 novč.

Tožbinemu zahtevanju prigovarjala je tožena občina: da šolsko poslopje se ni zidalo za toženo krajno občino velikodolsko, nego da se je zidalo za šolsko občino velikodolsko, ki obsega krajno občino velikodolsko in obe davčni občini tubeljsko in kregoliško in da se ne more tore zahtevati vsega zneska od tožene občine; — da nima sklep velikodolskega starejšinstva od 18. grudnega 1893. leta pod A nobene pravne kreposti, ker ni bil zakonito razglašen; da govori ta sklep le o vožnji kamenja in peska in da ne govori tudi o privažanji družega gradiva; — da izključuje pismena pogodba pod B, sklenena mej tožiteljem in ces. kr. okrajnim svetom sežanskim, mej strankama vsak drugi ustni dogovor; — da se ni tožena občina nikdar obvezala, da napravi tožitelju kako raboto v navedeno svrho; — da občinski župan ni imel nobenega pooblaščenja, prevzemati za občino pravno kako obvezanost; — da sta potrošila odkupca Vekoslav Kalin in Cvetko za privažanje gradiva le 527 gold. in 70 novč.; da bi smel zahtevati tožitelj v najslabšem slučaju le ono vsoto, ki jo je v resnici potrošil za privažanje gradiva; da plačuje tožena občina le kakih 500 gold. izravnega davka in da mora imeti vsaka občina za vse občinske priklade, prevdarjene v delu in ne v plačilu in ki presegajo 15 odstotkov izravnega davka, privoljenje od deželnega odbora, za one pa, ki presegajo 50 odstotkov tudi privoljenje

ces. kr. mestodržstva — in ozirom na vse to je predlagala, naj odbije sodišče neutemeljeno tožiteljevo zahtevanje in naj ga obsodi na pravnne troške.

Svedokami je bilo dokazano na razpravljanji, da sta potrošila uže imenovana dva odkupca za privažanje gradiva najmenj tisoč goldinarjev, da je sklenilo občinsko starejšinstvo velikodolsko v seji od 18. grudnega 1893. leta soglasno, da poskrbi občina vse potrebno za privažanje peska, vode in kamenja; da je bil razglašen dotični zapisnik, kakor navadno, da je bila pa v razglasu izpuščena točka o privažanji gradiva za šolsko poslopje; da je izjavil Anton Živec, župan velikodolski na javni dražbi, vršivšej se 7. rožnika 1896. leta pred ces. kr. okrajnim glavarstvom, da je tožena občina vzela na-se privažanje gradiva za šolsko poslopje; da Velikidolci niso hoteli privažati gradiva, če prav jih je na to ponovno vabil in da je tudi rekel imenovanima dvema odkupcema, da bodo morali plačati občinarji vse, kar se potroši za privažanje.

Šolsko poslopje je bilo dovršeno v določenem času v občno zadovoljnost vseh činiteljev, v to poklicanih.

Na podlagi tega dejanskega stanja odbilo je ces. kr. deželno sodišče tržaško predlog tožene občine, naj bi se zaprosilo ces. kr. davčnico komensko, da bi uredovno priobčila, koliko dohodkov je imela občina velikodolska 1893. in 1894. leta, in je obsodilo z razsodbo od 5. prosinca 1898. leta poslovno št. Cg II 61/98—10 toženo občino, da plačaj tožitelju v 14 dneh izogibom izvršbe sicer ne vtoževanih 1185 gold. 75 novč., nego samo 1000 gold. s 5% obrestmi vred od 1. kimovca 1897. leta dalje in da mu povrni v istem času tudi sodne troške. To svojo razsodbo opiralo je prvo sodišče na te le razloge:

Na podlagi sklepa občinskega starejšinstva velikodolskega od 18. grudnega 1893. leta zahteva tožitelj od tožene občine 1185 gold. 75 novč., ker se je bila z istim sklepom zavezala, da privozi vse gradivo, potrebno za šolsko poslopje v Velikem dolu. Le-ta obvezanost tožene občine ni omejena le na vožnjo peska in kamenja, nego ona razprostira se tudi na privažanje vsega družega gradiva, saj stoji v zapisniku jasno napisano: peska, kamenja in t. d. To so potrdili tudi razni svedoki, to je potrdil

izlasti tudi velikodolski župan in le-to se umeva tudi samo po sebi.

Okoliščina, da zapisnik o starejšinstveni seji pod A. ni bil javno razglašen, ne sme škoditi tožitelju, ker je prevzel on zidanje omenjenega poslopja le ozirom na zavezo občine velikodolske; saj smo šlišali na razpravi, da mu je bila razjasnjena ona obveza tudi na javni dražbi, ovršeni pred ces. kr. glavarstvom sežanskim, ne samo od ces. kr. ondukajšnjega okrajnega glavarja, nego tudi od velikodolskega župana. O starejšinstveni seji od 18. grudnega 1893. leta bil je pa vrhu tega pribit razglas na občinski deski in dasi ni bilo v njem ničesar omenjeno o privažanji gradiva za šolsko poslopje, bilo je v istem razglasu povedano, da je odnosni zapisnik o starejšinstveni seji vsakomur na vpogled v občinski poslovnici. Ozirom na to dejstvo in uvaživši, da se skozi tri leta prav nobeden, nè občinar, ne občinski svetnik ni pritožil zoper poslovanje župana, mora se pač sklepati, da je tretjim osobam nasproti popolnoma kreposten navedeni sklep in to tem bolj, ako se vzeme v ozir, da je bilo na občinski seji celih deset Velikodolskih prvakov in da vsa občina ne šteje več od 40 do 60 gospodarjev. Sploh se pa razglaševanje starejšinstvenih sklepov ne more dotikati pravice, izvirajoče iz njih tretjim osobam.

Tožiteljevo zahtevanje podpira tudi županovo vedenje. Župan zastopa namreč občino na vzunaj, on izvršuje sklepe starejšinstva in v nekaterih slučajih obvezuje on celo isto občino.

Izjave župana Živca razsojevati je v navzočni pravdi le ozirom na predhodni sklep občinskega starejšinstva. Ako je rekel tore župan Živec kaj na javni dražbi, ali keda prej ali pozneje, naj si bode tožitelju ali pa njegovima odkupcema, ne sme se to smatrati za novo, za nekrepostno obvezo občine, nego smatrati je to potrjenjem prejšnje krepostne obveze, sklenene na redni starejšinstveni seji.

Prav nič ne pomaga toženi občini poznejše preklicanje sklepa od 18. grudnega 1893. leta, ker je bil prevzel tožitelj zidanje napominanega šolskega poslopja uže pred le-tem preklicanjem in ker ni bil o njem niti obveščten. S tem preklicanjem priznala je pa tožena občina od ene strani, da je bil prejšnji starejšinstveni sklep od 18. grudnega 1893. pravno kreposten, saj ne bi ga sicer treba bilo preklicavati, od druge strani, pustivši ga do tega neprekli-

canim, hotela je pa zavajati v zmoto vsakogar, ki je morda namerjaval na se vzeti zidanje šolskega poslopja.

Vprašanje, kako bi se imelo postopati zoper občinarje velikodolske, ki niso hoteli rabotati v smisli sklepa občinskega starejšinstva, razrešava določba §. 82. občinskega reda za Goriško, ki pravi: »Ako obvezanec neče vršiti rabote, da jo župan po kom drugem na njegove troške opraviti in potrja troške takó, kakor druga denarna plačila«. Ko je imel tore tožitelj za-se sklep starejšinstva, ni mu bilo brigati se za to, da li hote ali nehote občinarji velikodolski rabotati; on je moral celó, da izpolni skleneno pogodbo pod B. v določenem času, biti poslušen ukazom župana, ki je imel ne le pravico temuč tudi dolžnost, da ukrene vse, kar je bilo potrebno za sezidanje šolskega poslopja. Očividna je po vsem tem tožiteljeva nezlomiselnost (bona fides) in po njej je tudi povsem opravičena njegova tožba.

Tudi toženčin prigovor opirajoči se na določbe §§ 78. in 79. občinskega reda za Goriško ne more biti tožitelju na škodo, ker vprašanje o pokrivanji občinskih troškov ne more segati v pravice, ki jih je pridobila tretja kaka osoba. — Ker je dovršil tožitelj v redu šolsko poslopje in ker ni bilo prav nobenega prigovora zoper njegovo delo, ide mu pravica, da mu povrni tožena občina vsote, potrošene za privažanje gradiva za navedeno šolsko poslopje, ker se je bila ona sama obvezala, da privede do stavbišča vse potrebno gradivo, obvezala menda zato, ker se je imela zidati šola na ozemlji velikodolskem in ne na ozemlji tubeljskem ali kregoliškem. Po izpovedbah zaslišanih svedokov je dokazano, da je stajal privoz gradiva ne le kakih 500 gold., nego da sta plačala oba uže imenovana odkupca vozniku A. P. M. 520 gold. 50 novč., vozniku A. A. Ž. 141 gold., P. M. D. nad 100 gold., nekemu Tomajcu prav toliko in P. Fr. R. nekoliko desetakov, in ker sta potrdila tudi oba odkupca s prisego svojo, da sta potrošila v navedeno svrbo najmenj tisoč goldinarjev, kar odgovarja približno ceni rabot, določeni v prevdarku, priloženem dražbenim spisom, bilo je treba obsoditi toženo občino, da plačaj tožitelju z navedenega naslova tisoč goldinarjev in da mu povrni v smislu določbe §. 41. graj. sodn. postopnika tudi pravdne troške. —

Zoper sklep, gore navedeni, utekla se je tožena občina višemu deželnemu sodišču, zoper rzsodbo prvostopnih sodnikov

prizvala je pa viši sodni dvor, ne bi li on vsprejemši njeno prizvanje in promeniški oprovrngavano razsodbo, odbil tožiteljevo zahtevanje, v tožbi njegovi izraženo, toliko radi nedostatka pravice do tožbe, kolikor tudi radi neutemeljenosti vtoževane terjatve in obsodil tožitelja na vse troške, pravdanjem narastle na nižji in na viši sodni oblasti.

Ces. kr. više deželno sodišče tržaško odbilo je pa z odločbo svojo od 21. sušca t. l. posl. št. Bc II 5/99—2 tožene občine utok in priziv in potrdilo oprovrngavano razsodbo iz tehle razlogov:

Toženčin prigovor, da tožitelj, odstopivši odkupcema Vekoslavu Kalinu in Cvetku Starcu grajenje šolskega poslopja v Velikem dolu, nima več nobene pravice do tožbe, je povsem neosnovan, kajti tem odstopljenjem ni niti osvobodil okrajni svet sežanski podjetnika Antona Verča njegovih obvezanostij, izvirajočih iz podjetne pogodbe pod B., niti sta stopila imenovana oba odkupca v pravno kako razmerje bodi si z okrajnim šolskim svetom sežanskim, bodi si s toženo občino velikodolsko. Ozirom na vse to ni bilo niti možno jemati resno v poštevanje le-ta prigovor in je bilo tore tudi trebe, odbiti ga.

Slovom zapisnika pod A sklenilo je zastopstvo krajne občine velikodolske na javnem svojem zborovanji dne 18. grudnega 1893. leta, da ukupi krajna občina velikodolska zemljišče, primerno za novo šolsko poslopje v Velikem dolu in da prevzame ona sama vse rabote, potrebne za dovažanje kamenja, peska, jagna in drugega gradiva. Le-ta sklep zahvalil je okrajni šolski svet sežanski, on je vsprejel tožene občine obet in odnosna pogodba bila je mej njim in njo s tem gotova (§-a 862., 1019. obč. graj. zak.), saj je on v resnici pozneje prav nanj zidal daljnje svoje delovanje, dovolivši uprav ozirom na obljubljene rabote, procenjene na 1185 gold. 75 novč. še vse potrebne, ne neznatne vsote iz svoje zakladnice za grajenje šolskega poslopja v Velikem dolu. Izpovedbami raznih svedokov je dokazano, da na javni dražbi, vršivši se 7. rožnika 1896. leta pred ces. kr. okrajnim glavarstvom v Sežani, na kateri se je oddajalo grajenje omenjenega poslopja, ni hotel prav nikdo vzeti na sebe tega grajenja, dokler nista toliko ces. kr. okrajni glavar, načelnik ondukajšnjemu okrajnemu šolskemu svetu, kolikor župan velikodolski vseh mož, bivših na dražbi, zagotovila, da ovrše

velikodolski občinarji vse rabote, potrebne za dovažanje vsega gradiva in da je današnji tožitelj le na podstavi le-teh izjavljenj vzel na sebe grajenje omenjenega poslopja in da je še le potem sklenol odnosno pogodbo o zidanji, privito pod B. Isto tako je svedokami dokazano, da občinarji velikodolski niso hoteli rabotati v navedeno svrho in da so morali podjetniki, ako so hoteli dovršiti delo v določenem času, sami skrbeti za to, da jim druge osebe ovrše ona dela, ki so jih imeli ovršiti Velikodolci in da so le-ta dela naročili še le tedà, kedar jim je izjavil župan velikodolski, da jim odnosne troške pokrije tožena občina.

Po vsem tem je čisto jasno, da je postopal tožitelj v vsakem oziru nezlomisljeno (in bona fide). Ker je dovršil on tore po svojih odkupcih vse delo v splošnjo zadovoljnost vseh činiteljev v to poklicanih; ker je tožiteljevo to delo bolj na korist Velikodolcem, nego drugim prebivalcem sosednih vasi, pridruženih bodi si krajni, bodi si šolski občini velikodolski, in ker je imel on s tem delom raznih troškov, prouzročenih mu nehajstvom in kujanjem velikodolskih občinarjev, narastlih slovom izpovedeb že imenovanih dveh odkupcev na več nego tisoč goldinarjev, ne more in ne sme mu prav živa duša odrekati pravice, da zahteva od velikodolske občine ono, kar je zanjo potrošil in kar je imela slovom slovesne svoje obljube ona sama storiti (§ 1042. obč. graj. zak.) celo v znesku gold. 1185.75.

Tudi vsi razni drugi prigovori, naperjeni zoper vtoževano terjatev, so vsi brez vsake pravne podlage in nemajo prav nobene pravne kreposti zoper denašnjega tožitelja. Njemu se namreč ni bilo brigati za to, da li je bila razglasila tožena občina že navedeni svoj sklep pravilno ali nepravilno, da li je bila pridobila ali ne le-temu svojemu sklepu više odobrenje, a najmanje se mu je bilo brigati za enostransko odstopljenje od navedenega sklepa, storjeno sicer še le po pogodbi pod B.

V navzočnem slučaju ni pa niti uporabljati določeb občinskega reda, stoječega v kreposti na Goriškem, na katere se sklicuje tožena občina, kajti tu ni govora ni o dokladah niti o rabotah za občinske svrhe in potrebe, nego delo je le v radovoljnem pomaganji, kar je na Goriškem povsod navadno in samo po sebi umevno, da bi se dozidalo v Velikem dolu prepotrebno šolsko poslopje, saj le v šolsko to svrho obvezala se je bila tožena ob-

čina na omenjene rabote. Po vsem tem je popolnoma neodločivo, da li je sodnemu zboru vedeti ali ne vedeti, koliko so znašali v 1893. in 1894. letih tožene občine dohodki, in zato je popolnoma opravičen izpodbijani sklep prvostopnih sodnikov, katerim je bil odbit tožene občine predlog, naj se spisom privije odnosno potrjevanje c. kr. davčnice komenske.

Na podlagi vseh teh razmotrenj in opiravši se tudi na temeljite, pravnemu položanju in zakonskim določbam odgovarjajoče razloge prvostopnih soditeljev, odbil je prizovni sodni dvor tožene občine neosnovano prizvanje in potrdivši rušeno razsodbo, obsodil je toženko na podlagi §-ov 41. in 50. graj. sodn. postopnika na prizovne troške. —

Izvenredno presojno (revizijsko) ničnostno pritožbo odbilo je ces. kr. vrhovno sodišče na Dunaji z odločbo svojo od 25. malega srpana t. l., št. 8254. V podkrepljenje te svoje odločbe so navedli vrhovniki to-le:

Dasi v presojni pritožbi ni številkoj naveden presojni razlog, s katerim hoče pobijati tožena občina prizovno razsodbo, po dotičnih izvajanjih pa vendar jasno umimo, da hoče pobijati razsodbo prizovnega sodišča sè stališča napačnega pravnega pretresovanja stvari in da hoče tore dovesti presojni razlog § 503., št. 4. graj. sodn. post.

Ali pozvanega presojnega razloga tu ni, — kajti razrešenje prizovnega sodišča je primerno stvari in zakonu, zato opozarjamo na obrazloženja prizovne razsodbe, ki so v bistvu istina in presojnimi izvajanji ne ovržena, — sicer se ona razsodba sklicuje tudi na razloge prvega sodišča. T.

b) O povračilu stroškov odvetniškega zastopanja.¹⁾

I.

C. kr. okrožno sodišče v Leobnu je v zvršilni stvari A. v Brucku na Muri, zahtevajočega upnika, zastopanega po dru. I. odvetniku v Brucku na Muri, proti B. v Mitterdorfu, zavezancu,

¹⁾ Naslednje odločbe višjih instanc v okrožji graškega nadsodišča kažejo, da se sodišča pri vprašanji o stroških za odvetniško zastopanje ne morejo strinjati z ukazom višjesodnega predsedstva v Gradci (gl. »Slovenski Pravniki«, št. 10. na str. 320.) *Ured.*

rekurzu zahtevajočega upnika proti sklepu c. kr. okr. sodišča v Kindbergu od 7. septembra t. l., opr. št. E 302/99, ugodilo in stroške, ki jih je prvi sodnik odmeril na 68 kr., zvišalo za znesek 2 gld. 84 kr. (Odločba z dne 22. septembra 1899, opr. št. B I. 106/99.)

Razlogi.

Prvi sodnik je za prošnjo, katero je zahtevajoči upnik po svojem odvetniku dru. I. vložil za rubežen, shrambo in prodajo nasprotnikovih premičnin, odmeril le 68 kr. za koleke, papir in poštnino, druge, vzlasti odvetniške stroške zastopstva pa je »radi jednostavnosti stvari in malenkosti zneska« odbil. Proti temu je zahtevajoči upnik — vsekakor upravičeno — vložil rekurz.

Neutemeljeno v zakonu je pravno mnenje prvega sodnika, češ, vselej, kedar ni zastopstvo predpisano, naj sodnik preudari, je li potreben v pravu izveden pooblaščenec, in naj podlegli stranki povračilo teh stroškov naloži le takrat, če okolnosti izkažejo potrebo zastopnika.

Do novega civilno-pravdnega zakona ni nihče dvomil, da naj zastopniške izdatke vsikdar trpi podlegla stranka; dà, še celo v tedaj veljavnem postopanju o motenji posesti, ki v §-u 4. privzemanja zastopnikov »ni izključevalo«, je najvišja judikatura vselej zavzemala to stališče.

Iz nagibov k novemu civilno-pravdnemu zakonu že izhaja, da se prej veljavno pravno načelo glede povračila stroškov bistveno ni premenilo, temuč le dopolnilo. Namera izražena v nagibih k zakonu, se je pa tudi resnično izpolnila, kar se razvidi, če se primerjajo dotična mesta v zakonu, kajti določila prvega odstavka §-a 41 civ. pr. reda se docela ujemajo s §-om 24. zakona od 16. maja 1874, št. 69 drž. zak. Če v civilnopravdnem zakonu ni izrečno določeno, da naj se zastopnikovi izdatki dosledno povračajo, izhaja to po preje navedenem razvoju brez dvoma odtod, ker se niti mislilo ni na to, da bi bilo možno odvetnikovo zastopstvo kdaj opazovati s stališča nepotrebe, in ker se je spoznal ta princip za umeven sam po sebi.

Že nepristranska presoja merodajnih zakonovih določil sama kaže, da je zgorejšnja misel zastran izključljive obveze, povračati stroške za odvetniško zastopanje, nebrojnokrat jasno izražana v zakonu in odredbah, z njimi zvezanih.

Določilo 2. in 3. odstavka §-a 41. civ. pr. reda v zvezi s prvim odstavkom istega paragrafa nedvomno kaže, da naj sodnik pač presoja mero zastopnikove nagrade po tarifu ali sodnem preudarku; nepotrebnosti odvetniškega zastopanja samega pa ne more označevati.

Iz §-a 42. civ. pr. reda, ki določa, drugače kakor prejšnji zakon (§ 404. obč. sod. r.); da zmagajoča stranka lahko zahteva povračilo stroškov le za odvetniško zastopanje, je izvajati, da se mora to povračilo vršiti brez izjeme.

Določila §-ov 432., 434., 435. in 440. civ. pr. reda dovoljujejo odvetniškemu zastopstvu tudi v okrajnosodnem postopanju najširši delokrog in le tedaj, kedar dojde stranka brez zastopnika, vežejo sodnika, da prevzame ob enem nekako tudi njeno zastopstvo.

Zakon od 26. marca 1890, drž. zak. št. 58, in naredba just. min. od 11. decembra 1897 št. 293 drž. zak. vrejata po tarifu uprav stroške odvetnikov za navadne pravne stvari malenkostne vrednosti in §-a 18. navedene naredbe natančno določa, da naj ostane nedotaknjena sodnikova pravica, presojati potrebnost posameznih opravkov; jasen dokaz za to, da zakon smatra privzemanje odvetnikov tudi v takih slučajih za umevno samo ob sebi in da pač pristojna sodniku presojati, so li potrebna pravdna dejanja, ne pa, ali je potrebno zastopanje po odvetniku.

Ne sme se pa iz vseh teh določil izvajati samo pravica strank do odvetniškega zastopanja, ne da bi se ob jednem tudi ustanovila obvezna dolžnost podleglega protivnika, povrniti stroške, ker bi ta pravica ob takem razumevanju postala naravnost iluzorna in bi bila stranka vsikdar v nevarnosti, da sama trpi te stroške.

Uvaževati je končno tudi, da mora obsojenec po §-u 393. kaz. pr. reda, 3. odst. vselej trpeti stroške zastopstva in da odredba just. min. od 9. julija 1878, ki je izšla v pojasnilo k tej določbi izrečno povdarja, da se mora to povračilo vršiti brez izjeme, ne da bi se razlikovalo med potrebnim in nepotrebnim zastopstvom. Če velja to načelo že za pridružitve v kazenskem postopanju, ki za privatne zahteve udeleženca ni posebne važnosti (§ 336. kaz. pr. reda) in ko gre pri prestopkih le za malenkostne zahteve, tedaj je ta princip tembolj uporabljati v civilnem postopanju, ki pravne

odnošaje strank konečno uravnava (v bagatelnem postopanju meritorno že v prvi instanci).

Nazor prvega sodnika pa tudi ne ustreza duhu civilno-pravnih zakonov glede uvedbe zastopanja po odvetnikih.

Zakon, ki je pomen odvetniškega zastopanja za pravosodje takó močno uvaževal, da za postopanje na sodnih dvorih skoro brez izjeme velja prisilno zastopanje, pač ne more temu zastopanju za mnogo važnejše in največkrat težavnejše zastopanje na okrajnih sodiščih, kojih dejanske ustanovitve so skoraj vedno neizpodbojna podlaga odločbam višjih instanc, pripisati tako dvomljive vrednosti, da naj bi moral posamezni sodnik šele preiskovati potrebo odvetniškega zastopanja.

Brez dvoma je torej, da mora zaslužek in izdatke pravnih zastopnikov vselej povrniti podlegla stranka.

To načelo velja tako za sporno, kakor tudi za izvršilno postopanje (§ 78. zvrš. reda), ker to poslednje sicer namerava le vresničenje že določenih zahtev, a je v njem vzpričo posameznih predpisov in važnih pravnih posledic posameznih opravil in opustitev (glej § 56. zvrš. reda) prav takó potreba pravnega zastopnika, kakor v prvem postopanju. Samo tedaj, kedar bi se poslužila kaka stranka odvetniškega zastopanja očividno le, da bi nagajala nasprotniku in bi mu v jasnih in navadnih slučajih malenkostne vrednosti namenoma provzročila večje stroške, bi morala sodna odločba glasiti se drugače, ker zakon ne sme dajati nagajivcem potuhe.

Negledé na vsa ta principijalna razmotrivanja je pa rekurz tudi zato utemeljen, ker samo zaradi jednostavnosti stvari in malenkostnega zneska še ni pravega razloga, da bi se izključilo odvetniško zastopanje kakor nepotrebno.

Zahtevajoči upnik ne biva na sedežu izvršilnega sodišča. Če noče torej opustiti izterjave zneska, in če bi se pritrdilo nazorom prvega sodnika, mu pač ne preostaja drugo, kakor da ali sam potuje v Kindberg, tamkaj da svojo prošnjo na zapisnik, kar bi neglede na precejšnjo zamudo časa stroške dokaj zvišalo, — ali pa da prošnjo sam spiše. Neglede na to, da ne zna vsakdo sestavljati sodnih vlog, tudi ne takih navadne vrste, se niti od večjega trgovca, in ta je vobče zahtevajoči upnik, ne more zahtevati, da naj brez povračila stroškov porabi del svojega, trgovini dolo-

čenega časa za sestavo tožeb in eksekucij; nego on izroči zastale terjatve po pravici svojemu stalnemu zastopniku, da jih iztirja; seveda mu gre za to tudi povračilo teh zanj potrebnih stroškov.

Zategadelj so se zahtevani stroški primerno določili.

Izrek o stroških postopanja s pravnimi leki odpade, ker niso zabeleženi.

II.

C. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem je v pravni stvari R. F., zastopanega po dru. Š. v Rudolfovem, tožitelja, zoper B. A. toženca, zaradi 15 gld. 55 kr. s pr. na rekurz tožitelja proti pogojnemu plačilnemu povelju c. kr. okrajnega sodišča v Rudolfovem z dne 13. septembra 1899, opr. št. M III. 390,99—1 gledé odmere stroškov v nejavni seji storilo nastopni sklep z dne 30. septembra 1899 R 140,99—4: Rekurzu se ugodi, pogojno plačilno povelje se gledé stroškov predrugači v toliko, da se po prvem sodniku na 1 gld. 75 kr. odmerjeni stroški zvišajo na 4 gld. 96 kr. — Na 2 gld. 55 kr. določene rekurzne stroške ima toženec tožniku v istem roku in pod istim pogojem plačati, kakor glavnico in druge pripadke. —

Razlogi.

Prvi sodnik je izmed stroškov, ki jih je tožitelj zabeležil, črtal nastavke za sestavo tožbe, za nje prepis, za odpravo in za pregled rešitve, toraj nastavke, ki zadevajo zaslužek tožiteljevega odvetnika. Iz tega je sklepati, da sodnik, ki nagibov za tako ravnanje ni navedel, zastopstva po odvetniku v le-tem slučaju vobče ni smatral potrebnim.

Rekurzno sodišče temu nazoru ne more pritrditi. Po §-u 26. civ. pr. reda je strankam dovoljeno, pravnne opravke opravljati po pooblaščenih. Po 1. odstavku §-a 41. civ. pr. reda določa sodnik po lastnem prevdarku, kateri stroški veljajo za potrebne in jih mora stranka, ki je pravdo izgubila, nasprotniku povrniti. V 2. odstavku tega §-a je predpisano, da je odvetniški zaslužek gledé visokosti določati po dotičnih tarifih. Odstavek 3. pa ukazuje, da veljajo določbe 1. odstavka osobito tudi glede stroškov, naraslih vsled poklicanja odvetnika, ki ne stanuje na sedežu sodišča. Iz razvrstitve teh zakonovih predpisov in njih zveze med sabo je

posneti, da vsebujeta 2. in 3. odstavek nekako utesnitev splošnega pravila, ki je postavljeno v 1. odstavku.

Ta utesnitev pa gre na to, da je smatrati stroške, narasle po zastopstvu odvetnika, potrebnimi tudi v slučajih, ko to zastopstvo ni zapovedano, v kolikor so s pravdanjem provzročeni in ne presegajo odvetniškega tarifa ter niso narasli vsled nevtemeljenega poklicanja odvetnika, izvan sedeža sodišča bivajočega, — z drugimi besedami: da naj sodnik tedaj, kedar se je stranka poslužila odvetnika, na sedežu sodišča bivajočega, pri odmeri stroškov, ktere mora nasprotnik povrniti, samo presoja, ali in v koliki meri so bili posamezni opravki odvetnika s pravdanjem provzročeni in za primerno iskanje ali brambo pravice potrebni in ali nastavki zaslužka ne presegajo veljavnega tarifa; sodnik pa naj ne prevdarja, je li bilo potrebno, da je stranka sploh najela odvetnika in ali bi se ne bila mogla zastopati sama.

Ta nazor je izražen tudi v §-u 42. civ. pr. r., kjer se izrečno dela gledé sodnih stroškov, ki jih naj propali nasprotnik povrne, rzzlika med odvetniki in pooblaščenci, ki niso odvetniškega ali notarskega stanu. Naposled govori tudi § 2. zak. z dne 26. marca 1890 št. 58 drž. zak., s katerim se je justični minister pooblastil, izdati tarif za opravila odvetnikov, da ima sodnik pravico, pri odmerjanji zaslužkov odvetnikov pretehtati potrebnost in primernost posameznih opravkov, — in iz tega se sme »a contrario« sklepati, da mu ne pristojajo presojati dopustnost in potrebnost zastopstva po odvetniku v kakem slučaju v obče. V tem oziru zakon tudi ne postavlja nobene meje po vrednosti spornega predmeta in tako ni moči trditi, da bi bilo zahtevanje povračila stroškov odvetniškega zastopstva tudi pri najnižji vrednosti principjalno izključeno.

Iz teh nagibov se je rekurzno sodišče odločilo, rekurzu ugoditi in je stroške pogojnega plačilnega povelja, spoznavši tožbo za iskanje pravice primerno, po obstoječem tarifu za odvetniške zaslužke zvišalo in njih povrnitev nasprotniku naložilo.

Izrek o rekurznih stroških je utemeljen v §-ih 41. in 50. civ. pr. r. —

III.

C. kr. okrajno sodišče v Šoštanji je s sklepom z dne 14. septembra 1899, opr. št. E 371/99—1 zahtevajočemu upniku radi 40 gld. 22 kr. za prošnjo, vloženo zanj po odvetniku za rubežen nasprotnikovih premičnin, priznalo le 12 kr. stroškov iz razlogov: Stroški prošnje se odmerijo samo na 12 kr. za kolek na zapisnik, ker radi kakovosti te prošnje ni bilo treba, da si je upnik vzel pravno izvedenega zastopnika, in se toraj zavezancu stroški, ker nepotrebni, ne morejo nakladati.«

Rekurzu zahtevajočega upnika je c. kr. okrožno sodišče v Celji s sklepom od 11. oktobra 1899 opr. št. R 183/99—1 ugodilo ter sklep prvega sodnika — nedotaknivi se ga v neizpodbijanem delu — glede stroškov tako pre naredilo, da se odmerijo stroški prošnje na 3 gld. 54 kr. Na 3 gld. 77 kr. odmerjene stroške rekurza smatrati je za izvršilne stroške.

Razlogi.

Po §-u 74. zvrš. r. naj določuje sodišče, skrbno pretehtavi vse okolnosti, katerih stroškov je treba v dosego izvršilnega namena. Iz predloženih spisov je razvidno, da je bilo plačilno povelje izvršljivo že dne 15. avgusta 1899 ter da je bila vložena prošnja za rubežen šele dne 14. septembra. Prvi sodnik je priznal le 12 kr. za izvršilne stroške, menceč, da zahtevajočemu upniku ni bilo potrebno, posluževati se za to prošnjo odvetnika. O tem, da znesek 12 kr. tudi za ustno na zapisnik dano prošnjo ne bi bil zadostoval, ne treba dalje govoriti, ker ni moči pritrditi nazoru prvega sodnika, da so odvetniki izključeni v izvršilnem postopanju.

§ 52. zvrš. r. določa izrečno, da morejo stranke nastopati v izvršilnem postopanju osebno ali po pooblaščenih. Stranke imajo toraj pravico, posluževati se pooblaščenca. Drugi odstavek tega §-a določa, da v izvršilnem postopanju niti na sodnem dvoru, niti na okrajnem sodišči ni ukazano zastopanje po odvetnikih. Iz motivov in poročil parlamentarnih komisij k temu določilu izhaja, da je pravi pomen njegov le: prisilno, po civilnem pravdnem redu za postopanje na sodnih dvorih uvedeno zastopanje po odvetnikih ne velja za izvršilno postopanje. Nikakor pa ni moči tega

zakonovega določila razumeti tako, da odvetnikov ni pripuščati v izvršilnem postopanju.

Če je torej strankam na eni strani slobodno, postopati osebno ali po zastopnikih, in če se na drugi strani pomisli, da so odvetniki po §-u 8. odvetniškega reda zakonito v to določeni, da po svojem poklicu zastopajo stranke v vseh sodnih stvareh, potem je priznati stroške za vsak potreben korak, katerega stori stranka, da bi dosegla izvršilni namen, bodi si sama ali pa po odvetniku. Skrbno pretehtovanje sodnikovo tikalo se bo toraj zgol vprašanja, kateri koraki so bili potrebni in umestni ali pa nepotrebni. Navedeno določilo §-a 74. zvrš. r. ima nedvomno zgol namen, ovirati šikanozno stiskanje dolžnika po upniku in neumestno nakupičevanje odvetniških pristojbin. Te pristojbine so pa tudi za izvršilno postopanje urejene zakonito in ukazoma, kajti po členu IV. uvodnega zakona k civilnemu pravnemu redu je bila z ministersko naredbo z dne 11. decembra 1897 št. 293 drž. zak. o priliki uvedbe civilnih pravnih zakonov izdana odvetniška tarifa.

Če je toraj stranka, kakor v le-tem slučaju, storila potrebne korake v dosego izvršilnega namena ter se pri tem poslužila odvetnika, ker ji gre po zakonu pravica, da nastopa sama ali po pooblaščenцу, potem je le presoјati, ali so zahtevane pristojbine primerne tarifi in če so, jih mora sodnik priznati za potrebne izvršilne stroške.

Rekurzu je bilo torej ugoditi. Izrek o stroških rekurza se opira na §-a 41. in 50. civ. pr. r. ter § 74. zvrš. r.

IV.

C. kr. okrožno sodišče v Mariboru je v izvršilni stvari Ivana K., zahtevajočega upnika, proti Martinu Z., zavezancu, zaradi 1 gld. s pr. na rekurz zahtevajočega upnika zoper sklep c. kr. okrajnega sodišča v Ljutomeru z dne 21. septembra 1899 opr. šte. E 343/99—3, ker se je s tem sklepom zahtevajočemu upniku izvršilnih stroškov le 12 kr. odmerilo, storilo naslednji sklep: Ugodivši rekurzu se zgoraj navedeni sklep, ne dotaknivši se neizpodbijanega dela, v izpodbijanem delu spremeni tako, da se odmerijo stroški predloga z dne 20. septembra 1899 opr. št. E 343/99—3 na 3 gld. 48 kr. — Rekurzne stroške po 6 gld. 14 kr. je imeti za izvršilne stroške.

Razlogi.

S §-om 52. zvrš. r. je sicer izrečeno, da v zvršilnem postopanju nobeni stranki ni potreba, posluževati se odvetnika, naj se postopa na okrajnem sodišči ali na sodnem dvoru prve instance. Iz tega določila pa gotovo ne izhaja, da bi bilo stranki prepovedano, najeti si odvetnika v zvršilnem postopanju in gotovo tudi ne, da bi morala stranka, ki se posluži odvetnika, sama trpeti stroške, zaradi najema odvetnika narasle. Zatorej je odvetniške stroške v zvršilnem postopanju po smislu §-a 74. zvrš. r. prištevati potrebnim stroškom, se ve da le tedaj, če so vsled potrebnega postopanja narasli, z eno besedo: stroški zvršilnega postopanja ne izgubijo značaja potrebnih stroškov s tem, da so vsled postopanja po odvetniku narasli.

To že izhaja tudi iz določila §-a 53. zvrš. r., glasom katerega stranke niso primorane svojih predlogov sodišču ustno staviti, tembolj imajo stranke pravico predloge tudi pisмено staviti; ker je pa notorno, da je dosti takih strank, ki same ne znajo pisemenih predlogov narediti, mora se sklepati, da je strankam prosto poslužiti se oseb, ki to znajo, tedaj poslužiti se v prvi vrsti odvetnikov.

Tudi zakoni, pred 1. januarjem 1898 veljavni so bili na tem stališču in v zakonih, veljavnih od navedenega dneva naprej, ni najti ni enega določila, ki bi opravičevalo sklepati, da je zakonodavec nameraval ono stališče zapustiti. Mnenje prvega sodnika, da bi bil zahtevajoči upnik po zakonu zavezan na sodišče priti in svoj predlog na zapisnik dati, ni utemeljeno in bilo je izpodbijani, iz tega mnenja izvirajoči sklep preinačiti, kakor se je zgodilo.

Izrek zaradi stroškov rekurza se naslanja na § 74. zvrš. r. in §-a 41. in 50. civ. pr. r.

V.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je v zvršilni stvari zahtevajočega upnika Antona K. proti zavezancu Andreju M. zaradi 8 gld. rekurzu zahtevajočega upnika zoper sklep c. kr. okrajnega sodišča v Litiji z dne 22. septembra 1899 opr. št. E 478/99—1 v nejavni seji s sklepom od 20. oktobra 1899 opr. št. R 251/99—1 ugodilo in sklep sodišča prve stopinje v izpodbijanem delu tako izpremenilo, da so se stroški zvršilnega predloga, ki jih je prvi

sodnik določil na 38 kr., zvišali na 2 gld. 81 kr., dočim je ostal sklep sodišča prve stopinje v neizpodbijanem delu nedotaknjen. — Stroški rekurza v znežku 3 gld. 15 kr. so se izrekli za stroške zvršilnega postopanja.

Razlogi.

Zahtevajoči upnik je stavil zvršilni predlog po svojem zastopniku, prvi sodnik mu je pa razun kolekov in papirja odrekel vse druge, po odvetniški tarifi zabeležene stroške tega zvršilnega predloga, češ, da so ti stroški z ozirom na kakovost stvari nepotrebni.

Temu nazoru ni pritrditi, kajti če je gotovo opravilo za uresničbo pravice sploh potrebno, so tudi stroški privzetega odvetnika že po zakonu potrebni. V le-tem slučaju je bil zvršilni predlog potreben in ako ga je zahtevajoči upnik stavil po svojem zastopniku, bili so tudi dotični stroški potrebni. Da zakon dopušča tudi v malotnih stvareh zastopstvo po odvetnikih, ni dvomiti; to izhaja iz vsega civilnega pravnega reda v zvezi z odvetniško tarifo, posebno pa iz drugega in tretjega odstavka §-a 41. civ. pr. r. v primeri s prvim odstavkom §-a 41. in v zvezi s §-om 26. civ. pr. r. in §-om 78. zvrš. r.

Rekurzu je bilo torej ugoditi in izpodbijani sklep sodišča prve stopinje v zgoraj navedenem smislu izpremeniti, stroške rekurza pa po §-u 74. zvrš. r. izreči za stroške zvršilnega postopanja, ki so bili potrebni za uresničbo pravice.

VI.

C. kr. deželno sodišče v Celovcu je v zvršilu Marije R. po dru. K. proti Jožefu K. radi 100 gld. rekurzu Marije R. proti sklepu c. kr. okrajnega sodišča v Celovcu z dne 2. septembra 1899 E 1252/99—1 zaradi odmere stroškov s sklepom z dne 25. septembra 1899 opr. št. R 93/99—3 ugodilo in stroške povikšalo za 3 gld. 20 kr. V rekurzu zabeležene, na 4 gld. 50 kr. določene stroške je izreklo za stroške zvršila.

Razlogi.

V prošnji za zvršilo s prisilno osnovo zastavne pravice po vknjižbi zastavne pravice radi 100 gld. zabeleženi so stroški za pot stranke k odvetniku, za informacijo s stranko, iz sirotinske

in zemljiške knjige in pravnega akta, za poskrbljenje izdatka poravnave in za poročilo stranki. Sodišče prve stopinje je pripoznalo, da ima stranka pravico, najeti odvetnika, ker je vse druge stroške določilo. Za vložitev zgoraj omenjene prošnje morala je stranka k odvetniku priti, odvetnik je moral od stranke informacijo imeti, moral je k sodišču iti in poučiti se iz sirotinske, iz zemljiške knjige in pravnega akta in poskrbeti izdatek poravnave, konečno pa poročati stranki izid. Treba torej po naredbi §-a 74. zvrš. r. določiti stroške primerno za pot stranke 1 gld., za informacijo 1 gld., za poskrbljenje izdatka poravnave 1 gld. in za poročilo stranki 20 kr., skupaj na 3 gld. 20 kr. V kolikor je rekurz utemeljen, ugodilo se mu je ter so se stroški povišali za omenjeno svoto, skupaj tedaj na 12 gld. 95 kr. Stroški rekurza, odmerjeni na 4 gld. 50 kr., šteli se bodo za stroške zvršila.

c) Pomen preodkaza terjatve v poteg v pravdi zahtevajočega upnika s tretjim dolžnikom (§ 308. zvrš. r.).

C. kr. okrajno sodišče v Ljubljani je na tožbo Ernsta H. zoper Ignacija C. star. razsodilo z razsodbo od 4. julija 1899, št. C II 227/99—7:

Toženi Ignac C. star. je dolžan pripoznati, da je zastavna pravica, katero je dosegel tožnik Ernest H. za svoji terjatvi proti Ignacu C. ml. v zneskih 45 gld. in 193 gld. 14 kr. vsled tusodnih sklepov potom vknjižbe nadzastavne pravice na terjatve Ignaca C. ml. proti očetu Ignacu C. star. (tožencu) v zneskih 150 gld. in 105 gld. 75 kr. s prip. pri zemljiščih Ignaca C. star. vl. št. 67 itd. kat. obč. St. in J. — nasproti tožniku, kakor v zaupanji na javno knjigo pridobljena, pravoveljavna; daljno zahtevanje, da je toženi Ignac C. star. dolžan tožniku plačati isti, prej Ignacu C. ml. pristojeci, po tožniku zarubljeni in temu v poteg preodkazani, pri imenovanih toženčevih zemljiščih zastavnopravno zavarovani terjatvi, se pa zavrne ter je tožnik temveč dolžan tožencu na 5 gld. 10 kr. odmerjene pravdne stroške v 14 dneh pod eksekucijo plačati.

Razlogi.

Iz dejanskega stanu je glede na soglasno izpovedbo zaslišanih prič in na izknjižbeno pobotnico smatrati za dokazano, da

so bile vtožene terjatve plačane, še predno jih je bil toženec zarubil in si dal v poteg preodkazati. Vprašanje je torej, v koliko je tožnik upravičen zahtevati plačilo glede na to, da toženec te vknjižene terjatve ni dal izknjižiti. Pri tem je pa v prvi vrsti poudarjati, da je prvi del precizirane tožbene zahteve glede na priznanje toženca v §-u 469. obč. drž. zak. utemeljen, kajti dolžnost toženca je dokazati, da se tožitelj ni nahajal v dobri veri; če tega dokazati ne more, je smatrati, da je zastavna pravica v dobri veri pridobljena, torej pravoveljavna. Ker pa zastavna pravica sama na sebi, če je tudi pravoveljavna, toženca k plačilu vtoženih terjatev ne more prisiliti, je sploh ta okolnost za razsojo te pravde nemerodajna, ker je vendar bistvena zahteva tožnika le-ta, da se toženec v plačilo obsodi. Koliko je pa daljnja zahteva upravičena, sledi iz naslednjega.

Po eksekucijskem redu ima zahtevajoči upnik, ki je segel na kako terjatev zavezanca, po dovršeni rubežni dva pota prosta, kako hoče zarubljeno terjatev izkoristiti. On si da namreč lahko odkazati terjatev v poteg ali pa v plačilo. Če nastopi prvo pot, upravičen je, kakor sledi iz določbe §-a 308. eks. r., le v imenu zavezanca terjatev v obsegu pravnega obstanka izterjati ter izterjano do višine svoje terjatve obdržati. On nastopi tedaj le kakor legalni pooblaščenec zavezanca, ne pa v svojem imenu kakor pravni naslednik zavezanca. To sledi iz cele vsebine §-a 308. eks. r., posebno pa se iz določbe, da dolžnikov dolžnik ni upravičen uporabiti ugovorov, ki mu pristojajo proti zahtevajočemu upniku iz pravnih med njima obstoječih razmer. Če pa nastopi zahtevajoči upnik pri preodkazu v poteg le kakor od zakona določen pooblaščenec zavezančev, je jasno, da sme dolžnikov dolžnik vse ugovore, katere ima proti svojemu upniku na razpolago, porabiti, kajti zahtevajoči upnik reprezentuje le osebo zavezanca, ne pa lastne, in sicer tudi glede vknjiženih terjatev, ker zakon ne razločuje glede tega vknjiženih terjatev od nevknjiženih. In to je popolnoma po gori navedenem umevno, ker dobra vera pooblaščenca itak nikoli ne pride v poštev. Da so predpisi, določeni za preodkaz nevknjiženih terjatev v poteg, posebno pa določba §-a 308. eks. r., iz koje posebno izhaja, da nastopi zahtevajoči upnik v teh slučajih le kakor pooblaščenec, tudi merodajni za vknjižene terjatve, sledi pa tudi iz zakona samega, ker se § 322. eks. r. sklicuje

na § 308. eks. r. Po tem takem pa dobra vera, v kateri je zahtevajoči upnik zastavno pravico na vknjiženo terjatev zadobil pri odkazu v poteg, ne pride v poštev, kajti z zastavno pravico samo ne more dolžnikovega dolžnika k plačilu siliti, v zvezi s predkazom v poteg pa tudi ne, ker nastopi pri tem le kakor pooblaščenec zavezanca in ker tudi za preodkaz vknjiženih terjatev merodajni paragraf izrečno določa, da sme upnik plačilo le v tistem obsegu zahtevati, v katerem zarubljena terjatev pravoveljavno še obstoji.

Do drugega sklepa pa pridemo, če si upnik dá zarubljeno terjatev v plačilo odkazati, kajti v zmislu §-a 316. eks. r. je to prisilna cesija zarubljene terjatve in v tem slučaju postane zahtevajoči upnik pravni naslednik zavezanca. Če je pa to istinito, tedaj so merodajni za te slučaje predpisi, določeni za cesijo vknjiženih terjatev. Po teh sme upnik, ki je zaupajoč javni knjigi, torej v dobri veri zadobil kako vknjiženo terjatev zahtevati plačilo, če ravno je bila terjatev poprej že plačana, a ne izknjižena.

Ker je tožnik v le-tem slučaju nastopil prvo pot, dasiravno ste mu bili obe na razpolago, je zavrnitev drugega dela utemeljena. Dobra vera, v kateri se je tožnik nahajal, ne more nič predrugačiti, ker je sam kriv, da v poštev ne pride; če je bil v dobri veri, bila je, ako je hotel na vsak način od toženca plačilo dobiti, njegova dolžnost, nastopiti tisto po eksekucijskem redu dovoljeno pot, pri koji je dobra vera merodajna, ne pa tiste, pri kateri v poštev ne pride; če je to opustil, je sam kriv posledic, ker neznanje zakonovih določeb nobenega ne opravičuje.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je na priziv tožnikov z rzsodbo od 12. septembra 1899 povsem ugodilo tožbeni zahtevi iz naslednjih razlogov:

Razločevati je pravno razmerje med zavezancem Ignacem C. ml. in tožencem Ignacem C. star. od onega med zahtevajočim upnikom Ernestom H. in tožencem.

Terjatve Ignaca C. ml. zastavno pravno zavarovane na zemljiščih toženca v zneskih 150 gld., 100 gld. in 5 gld. 75 kr. s pripadki vred je dolžnik glasom pobotnice z dne 13. marcija 1899 plačal upniku Ignacu C. ml. samemu; samo z rubežnijo in predkazom teh terjatev v poteg v zmislu §-ov 294. in 308. zvrš. r. mogel bi zahtevajoči upnik pridobiti in uveljaviti le tiste pravice,

katere pristojne zavezancu in če so te pravice vsled plačila ugasnile, nima taka rubežen in preodkaz nikake veljave, ker je zahtevajočemu upniku moči ugovarjati plačilo. V tem oziru je mnenje prvega sodnika pravilno.

Vendar pa ni prezreti, da je zahtevajoči upnik Ernest H. s tem, ker mu je bila dovoljena vknjižba zastavne pravice na zavezančeve, pri toženčevih zemljiščih zavarovane in v zemljiški knjigi še ne izbrisane terjatve v izterjavo njegovih zvršljivih terjatev v znesku 193 gld. 14 kr. in 45 gld. 10 kr. s prip. — tožencu Ignacu C. star. nasproti v dobri veri na javno knjigo vsled določila §-a 469. obč. drž. zak. pridobil samostojno zastavno pravico na njegovih zemljiščih do visokosti prej zavarovanih zavezančevih terjatev s prip., kar je prvi sodnik tudi priznal s tem, da je ugodil prvemu delu tožbene zahteve.

Zastavna pravica pa upnika v zmislu §-ov 487. in 461. obč. drž. zak. opravičuje, da sme, ako ne dobi v pravem času plačila, iskati plačilo iz zastavljene reči in v to svrho zahtevati tudi prodajo zvršilnim potom. Z ozirom na to samostojno pravno razmerje med tožnikom in tožencem toraj le-ta tožniku nasproti ne more ugovarjati plačila, ker je tožnik proti temu ugovoru zavarovan vsled določila §-a 469. obč. drž. zak.

Glede na prvi del tožbene zahteve je nedvomno, da tožnik z le-to tožbo hoče tožencu nasproti uveljaviti svojo samostojno, iz §-a 469. obč. drž. zak. mu izvirajočo pravico, in ker znašata tožnikovi terjatvi, za kateri je pridobil zastavno pravico s pripadki vred, skupaj 310 gld. 10 kr., je njegova zahteva za plačilo do visokosti prej zavarovanih zavezančevih terjatev v zneskih 150 gld., 100 gld. in 5 gld. 75 kr. z obrestmi iz zastavljenih toženčevih zemljišč v zakonu utemeljena in jej je bilo ugoditi z omejitvijo, da je toženec dolžan dati plačilo pod zvršilom na zastavljena zemljišča, ker njega tožniku nasproti ni smatrati za osebnega dolžnika.

Tožnikov priziv je torej utemeljen in sodbo sodišča I. stopinje, katera ostane sicer nedotaknena, je bilo v izpodbijanem delu izpremeniti v zgoraj navedenem zmislu.

C. kr. najvišje kakor revizijsko sodišče je z odločbo od 3. novembra 1899 rabsodbo II. instancije izpremenilo ter rabsodbo prvega sodnika v vsem obsegu zopet obnovilo.

Razlogi.

Pritožba, ki se naslanja na št. 4 §-a 503. civ. pr. r., je utemeljena, kajti pravnemu presojanju stvari v razsodbi prizivnega sodišča ni moči pritrditi. Nego pravilen je nazor prvega sodnika, ki je zahtevo za plačilo docela odbil. Sodba okrajnega sodišča se torej v vsem obsegu zopet uveljavlja, nanašaje se bistveno na njeno utemeljenje. Odločilno je tu mesto tožnikovo v pravdi. Ker se mu je terjatev Ignaca C. ml. le v poteg preodkazala, se on s tega svojega mesta ne poteza za svojo, temveč za pravico zavezanca v njegovem imenu (§ 308. zvrš. reda). V tem pogledu nastopa on le kakor »procurator in rem suam«, sosebno ker tukaj ni konkurence zahtevajočih upnikov. Dopuščati mora torej prot sebi sploh vse prigovore, kateri veljajo proti zavezancu. Kakor takšen tožitelj pa on ni tretji udeleženeec, in ne gre vpraševati, ali je njegova vera dobra ali slaba; to bi znabiti imelo pomen pri preodkazu mesto plačila kakor pri prisilni cesiji, ali ni, da bi se tukaj preiskavalo. Radi svoje v gorenjem zmislu utešnjene legitimacije za stvar in pravdo samo pa on tudi ni upravičen stavljati dozdevno samostojne zahteve na plačilo iz zastave na podlagi tožbenih navedeb, — njegovo sklicevanje na § 496. obč. drž. zak. torej ne more imeti učinka. Prizivno sodišče je ustanovilo, da je toženec terjatve, v sporu označene glasom pobotnice od 13. marcija 1899, — ki potrjuje plačilo v l. 1896. — že poravnal. To plačilo je mogel toženec tožiteljevi zahtevi brez ovinkov ugovarjati, kakor bi je bil lahko ugovarjal nasproti zavezancu Ignacu C. ml. Toženec se ni pritožil proti prvi razsodbi, ki kljub vsemu temu priznava, da je pravoveljavna zastavna pravica, ki jo je bil tožnik pridobil. Ta del izreka se torej tudi odtega popregledu revizijskega sodišča. Pa tudi obstanek zastavne pravice ni protiven zavrnitvi zahteve na plačilo, kajti preodkaz v poteg je čin postopanja, s katerim se naj vnovči zastavno zavarovana terjatev, a uspeh tega vnovčevanja ni, da bi moral biti nerazdružno zvezan z obstankom zastavne pravice same, kakor izhaja iz določbe §-a 311. zvrš. reda.

d) Pošto je položen račun i pravomoćno uručen protustranci da iznese mane, ne može nego putem pravde biti utvrđena ispravnost i potpunost tog računa.

Činjenično stanje.

Presudom 14. novembra 1894 br. 4750 tuženi, kao bivši općinski načelnik, bio je osuđen da predade tužiteljici općini B. u 14 dana pod prijetnjom ovrhe točan, potanak i dokazalima poduprt račun o dohodcima i izdatcima općine B. i njezinim zakladama za vrijeme njegova načelnikovanja, naime od 4. avgusta 1870 do 15. avrila 1873 te od 1. januara 1877 do 6. avgusta 1885 ako ne voli u istom roku platiti tužiteljici for. 1515 sa 5% kamata od dostave tužbe.

Tuženi podnese račun, proti komu tužiteljica s pisom 31. januara 1899 prigovori, da, pošto općina obuhvaća 17 poreznih općina, a svaka od ovih ima vlastitoga imetka, te opstojec s druge strane zaklada siromaha itd. sa znatnom glavnicom, uloženom kod posebnika il u državnim obveznicama, tuženi ima da položi račun za pojedinu podopćinu i zakladu, a ne kako je on položio račun samo o novcu, kojeg je našao u općinskoj blagajni, kad je nastupio načelničku čast god. 1877, pa s toga pita da se presudi, da rečenim računom nije ovršena presuda 14. novembra 1896, te za slučaj da se nebi udovoljilo tome zahtjevu, tužiteljica se upustila u razpravu računa podnesenoga. Tuženi na to uztvrdio je, da nije u stanju položiti točnijeg računa, pošto nema nuždnih spisa i što nije on sam vodio svih računa.

Sud prvoga stepena udovoljio je zahtjevu tužiteljice i presudio da tuženi svojim računom nije ovršio presudu 14. novembra 1894 i osudio ga na platež parbenih troškova.

Usljed tuženikova priziva sud drugog stepena ukinuo je napadnutu presudu i odpravio pravnu stvar prvomu sudu da raspravlja i izreče novu presudu, pošto stupi u pravnu moć njegov zaključak, iz razloga, da parba ide na to, da ustanovi u koliko je temeljit i točan podneseni račun te, da se ustanovi pravi iznos prihoda i razhoda, da tužiteljica ima pravo da postavi stvari na svoje pravo mjesto, pobijajući opstojanje pojedinih stavaka rashoda ako misli da nisu dostatno dokazani, il podignućem stavaka pri-

hoda, možebitno zamučanih il u manjem iznosu naznačenih, nego li u istinu jesu, čega se prvi sudac nije nimalo držao.

C. kr. vrhovno sodišče usljed revizijskog utoka tužiteljice zaključkom 31. oktobra 1899 br. 10976 nije udovoljilo utoku, jer pošto je položen račun i pravomoćno uručen protustranci da iznese mané, ne može nego putem pravde biti utvrđena ispravnost i potpunost tog računa, te je bilo do onoga, komu je račun bio položen, da ga shodnim utvrdjenjima postavi u prave granice.

—ršk—

e) Ali je zavarovalno svoto za slučaj smrti staviti v zapuščino zavarovančevo?

V smrtovnici po učitelju v L. je bila navedena med njegovim drugim imetjem zavarovalna svota iz njegove zavarovalne police za slučaj smrti. Pristojno okrajno sodišče v M. je pri presoji zapisnika o zapuščinski razpravi zapazilo, da med aktivni ni bila navedena omenjena zavarovalna svota. V opravičenje te opustitve navedel je bil zastopnik dedičev naslednje: Glasom zavarovalne police za slučaj smrti smatrati je upravičencem zakonitega posestnika taiste. Ker so dediči po zapustnikovni smrti brezdvomno zakoniti posestte police, smatrati je njih za upravičence in pristoja njim pravica do zavarovalne svote iz naslova zavarovalne pogodbe, a ne iz naslova dedinstva. Zavarovalne svote torej ne gre staviti med zapustnikovo imetje, ker je pogoj za njeno izplačanje njegova smrt in torej je on ni mogel nikoli biti deležen, ampak je postala vsled njegove smrti »eo ipso« lastnina dedičev.

Okrajno sodišče izdalo je na to sklep, da se vrne zapisnik sodnemu poverjeniku s tem nalogom, da je staviti zavarovalno svoto med imetje ter na podlagi tega popravka dalje zvršiti zapuščinsko razpravo.

Proti temu sklepu vložil je zastopnik dedičev rekurz, kateremu pa okrožno sodišče v Mariboru ni ugodilo, nego potrdilo prvosodni sklep iz razlogov: Glasom prepisa zavarovalne pogodbe (police) smatrati je upravičencem zakonitega posestnika police. Ker je v smrtovnici izrečno dotrjeno, da je bil zapustnik do svoje smrti posestnik te police in ker se od nobene strani ni ugovarjalo proti temu dejstvu, je to za dokazano smatrati. Vsled

zapustnikove smrti se v zmislu §-a 547. obč. drž. zak. pravno razmerje glede onih reči, katere je zapustnik doslej posedoval, ni spremenilo, temveč je v zmislu navedene zakonove določbe glede police smatrati, da jo zapustnik še poseduje. Polica postala je, ker je bila ob času njegove smrti še v njegovi posesti in vsled besedila zavarovalne pogodbe del »hereditatis jacentis«.

Kazensko pravo.

a) Odpeljavec ravna zvijačno nasproti starišem odpeljanega tudi tedaj, kedar le-ti ne vedó, kje je odpeljani bival.

(Kas. razs. od 22. decembra 1898. l., št. 12544.)

Katica T. se je naveličala siromašnega životarenja v tužni rojstni hiši in je odšla, dasi je ućakala stoprav 16 zim, v daljni svet trebuhom za kruhom, ne da bi bila komu povedala, kam gré. Njeni stariši se niso za-njo brigali in bilo jim je celo ljubo, da je odšla, ker jim ni bilo treba več za-njo skrbeti, saj so imeli sami premalo kruha. Katica si je udobila službo pri nekem peku daleč doli na Dalmatinskem, v mesteci na obalih jadranskega morja. Služila je tam pridno in pošteno že mnogo nedelj, in dasi se jej je primeroma dobro godilo, je vendarle mislila večkrat na svoj dom. Nek blagdan je gledala na morski obali kako se je nenavadno velik parobrod približeval in se naposled v mali luki zasedal. Na parobrodu je zagledala Mićota M., čednega fanta iz njene vasi. Razveselila se je, videća po dolgem času znanca in, želeć izvedeti novosti iz svoje domaćije, je skoćila k njemu in mu stavila več vprašanj, nego je bilo Mićotu ljubo. Toda Mićo je bil vendarle ljubezniv in priljuden, odgovarjal je uljudno na vsako vprašanje in konćno je Katici povedal, da se pelje v Ameriko k svojemu bogatemu bratu; vprašal jo je, če ga hoće spremiti, za-trdivši, da jo ima jako rad, da jo v Ameriki poroći. Ubogo neizkušeno deklé je sladkim besedam verovalo ter se je z Mićotom ukrcalo, ne da bi prej niti svojemu gospodarju povedalo, da odide. Parobrod se je črez noć ustavil v drugem večjem dalmatinskem mestu. Mićo je najel v gostilni sobo z eno posteljo in ko je bil s Katico dobro povećerjal, je šel z njo lepo spat. Bil je vedno uljudnejši in ljubeznivejši, obećaval je Katici zlate gradove in tako

jej je k srcu zrastel, da se mu je brižna udala. — Ko je solnce vstajalo, je parobrod odplul in ž njim Mičo. Katica pa je trdno spala. Ko je kasno vstala in Mičota iskala, jej je gostilničar povedal, da je Mičo sfrlel in rekel, da ona plača večerjo in prenočnino. Reva ni imela niti enega samega križa. Gostilničar jej je udobil službo v onem neznanem mestu in dlje nego en mesec je morala zastoj služiti, ker je gospodar mezdo gostilničarju plačeval.

Katica je potožila svojo nesrečo državnemu pravdniku. Zoper Mičota so uvedli kazensko pravdo in ko se je čez leto dnij iz Amerike vrnil, so ga zaprli, potem obsodili po §-ih 96. in 506. kaz. zak. in strogo kaznovali. Mičo pa se je pritožil na vrhovno sodišče, pozivaje se na § 281. odst. 9 a) kaz. pr. r. Trdil je, da ne obstoja odpeljanje, ker ni zvijačno ravnal niti nasproti nedoletni Katici, niti nasproti njenim starišem, ki je niso mogli niti nadzorovati, ker niso vedeli, kje je bivala; da ne more biti govora niti o onečaščenji pod obljubo zakona, ker je Katici rekel, da se izseli v Ameriko, in ni mogla ob to njegove obljube zakona resno smatrati, ker ni niti vedela, če se iz Amerike povrne in kdaj.

Kasacijsko sodišče je potrdilo krivdorek prvih sodnikov, kazen zdatno znižalo ter svoje pravno stališče tako-le obrazložilo:

Zvijača nasproti Katičinim starišem je bila ta, da je Mičo za njih hrbtom ravnal in jim iztaknenje Katice onemogočil ali vsaj otežkočil. Nič ne dé, da je Katica bivala izven rojstne hiše, daleč od svojih starišev. Zato še ni bila jenjala ni pravna ni dejanska oblast njenih starišev nad njo. Le-to je posredoval njen gospodar, ki je zvrševal nad Katico nadzorovalno pravico v imenu njenih starišev v zmislu §-a 17. dalmatinskega poselskega reda od 28. avgusta 1854. l., št. 33. dež. zak. Ločenjem Katice od njenega gospodarja in odtegnjenjem iste njegovemu čuvanju in varstvu brez njegove vednosti je obtoženec razdril rečeno nadzorovalno pravico ter podvrgel odpeljanko svoji oblasti in svojemu razpolaganju. V tem pa so združeni vsi znaki take vrste odpeljanja. Uporabljenje zvijače nasproti nedoletnici ni bilo sicer v le-tem slučaju nikakor potrebno, ker je bilo njeno privoljenje v odpeljanje pravno popolnoma brez pomena. Kajti tu ne gre za žaljenje pravic nedoletnice, nego za kršenje pravic, ki so jih imele druge osebe na-njo. Toda ne da se tajiti, da je obtoženec tudi nasproti

nedoletnici zvijačno postopal, izvabivši njeno privoljenje vedoma z lažljivo obljubo zakona. Glede prestopka po §-u 506. kaz. zak. pa je spoznavno sodišče ustanovilo, da je obtoženec Katici obljubil poroko v Ameriki, a da se protivi le-to svojo obljubo izpolniti. Trdé, da mu odpeljanka ni smela verovati, češ, da ni vedela, kdaj se iz Amerike povrne, se obtoženec ne drži v razsodbi ustanovljenega dejanskega stanja in zato ni uvaževati njegovega dotičnega prigovarjanja, ker je protivno določbam §-ov 258. in 288.³ kaz. pr. r. Dejansko stanje, katero so utrdili prvi sodniki, obseza pa vse znake rečenega prestopka,

Fitik.

b) O obsegu odvetnikove pravice do povračila kazensko-pravdnih stroškov, kedar nastopi kakor stranka.

Od zasebne obtožbe *A*-jeve radi žaljenja časti je bil odvetnik dr. *B* oproščen in *A* obsojen v povračilo kazenskopravnih stroškov. Na prošnjo dra *B* za določitev njegovih stroškov je prvo sodišče izdalo sklep: Ker se je v tej kazenski stvari obdolženec dr. *B* sam zagovarjal, zaznamovani stroški po §-u 381. št. 4 kaz. pr. r. ne spadajo h kazenskopravnim stroškom ter se njegovemu predlogu, dasi je bil *A* po §-u 390. kaz. pr. r. obsojen plačati stroške kazenske pravde, na odmerjenje stroškov in naložitev plačila *A*-u ne ugoti.

C. kr. dež. sodišče v Ljubljani je s sklepom z dne 1. decembra 1899 Dl 46/99 pritožbi dra *B* ugodilo in spoznalo da mora zasebni obtožitelj *A* plačati dru *B* potrebne stroške zagovora v znesku 13 gld. 71 kr. in stroške pritožbe v znesku 3 gld. 10 kr.

Razlogi.

V le-tem slučaju je treba poudarjati, da zahteva obtoženi dr. *B*, ki je bil od obtožbe radi žaljenja časti oproščen, povrnitev njemu naraslih stroškov od zasebnega obtožitelja. Nikakor ni bilo obtožencu na prosto voljo dano, da bi se vsled nasprotne tožbe kar odtegnil preganjanju radi njemu predbacivanega kaznivega dejanja, marveč moral se je ali sam zagovarjati ali si najeti zagovornika. Z izpolnovanjem te svoje, po zakonu mu naložene dolžnosti, ni le ustregel višjemu smotru pravosodstva sploh, ampak

tudi svrhi, od obtožitelja zahtevani; naravno je torej, da mora propali tožitelj vse one stroške, ki so obtožencu v dosego izrečenega namena potrebni bili, nasprotniku povrniti in to je določeno tudi v §-ih 390. in 393. odst. 3 kaz. pr. r. Od pritožitelja dra *B* zahtevani stroški so deloma taki, katerih ni prištevati stroškom zagovorništva ali zastopništva v zmislu §-a 381. št. 4 kaz. pr. r., in do teh stroškov pritožitelj, ki se je pri dotičnih obravnavah sam zagovarjal in tedaj le kot privatna oseba v poštev pride, zares tudi ne bi imel pravice. Vendar je pa pritožitelju bilo pripoznati druge stroške, kateri spadajo v vrsto odškodnine in sicer na gotovih izdatkih, izgubi časa itd., ker je vsled nasprotne tožbe bil primoran po več ur svoj posel kakor odvetnik zane-marjati in mu je bilo tako zares provzročena škoda. Le-ta škoda, katere obtoženec ni posebej likvidoval, se ni dala natančneje dognati nego, da se je prilično potrata časa tako zaračunala, kakor to veleva minist. naredba o novem tarifu za odvetnike. Stroški so se torej glede na te razmere odmerili s svoto 13 gl. 71 kr. in mora obtožitelj tudi še povrniti stroške pritožbe v zmislu §-a 390. kaz. pr. r.

Književna poročila.

Mjesečnik pravnikoga društva u Zagrebu prinaša v br. 11. in 12. naslednje razprave: F. Haladi: O potrebi revizije hrvatskoga komasacionega zakona. — M. Rojc: Zakon o pobijanju pravnih djela u praksi. — Dr. J. Šilović: Mladenački odjeli u austrijskih kaznionah. — A. Badaj: Sloboda odvetovanja, sloboda odvetništva, te osnova novoga odvetničkoga reda. — Dr. J. Šilović: Kaznenopravna narav liečničkih djela.

Priručnik za političku upravnu službu u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji. Napisao, sustavno uredio i protumačio Milan Smrekar, odsječni savjetnik kr. zem. vlade. Svezci 14—18, knj. I. str. 833—976 in knj. II. str. 1—168.

Trgovačko zakonoslovje. (Trgovačko pravo, stečajno pravo i pravo pobijanja.) Za više trgovačke škole i za svakidanju porabu priredio dr. J. Vrbanić, privatni docenat na hrv. sveučilištu. Zagreb, 233 str. Cena: 2 K. 60 vin.

Různění překážek manželských na veřejné a soukromé není kanonické. (Razlikovanje zakonikih zadržkov med javnimi in zasebnimi ni kanoniško.) Napsal professor J. U. Dr. Kamil Henner. V Praze, 1899. (Fr. Řivnác.) — O tej 155 strani obsežni studiji iz cerkvenega prava je priobčil češki »Právník« temeljito presojo iz peresa učenega dr. Laurina.

Časopis českých advokátů — se zove nov mesečnik, ki ga je začel izdajati »Spolek českých advokátů v království Českém«. Namen mu ni samó zastopati stanovske interese, temveč tudi baviti se znanstveno s pravnimi vprašanji in objavljati sodne odločbe. Uredniki so mu gg. dr. Eug. Eiselt, dr. Jos. Němec in dr. K. Žák.

Dr. Joh. Žmavc: Die Werththeorie bei Aristoteles und Thomas von Aquino. — Sonderabdruck aus dem »Archiv für Geschichte der Philosophie«. XII. B., 4 Heft, 1899, Berlin.

V tej, 27 strani obsežni knjižici ocenjuje naš čislani rojak in sotrudnik, sedaj v Pragi, zasluge Aristotela in Tomaža Akv. pri znanstvenih preiskavah o glavnih pojmihi politične ekonomije, podajajoč obenem sistematičen očrtek njunih nazorov. Ti nazori so našim čitateljem znani tudi iz razprav, katere je letos g. pisatelj priobčil v »Slov. Pravniku«.

Dr. J. Ingwer: Die Rechtsstreitigkeiten vor dem Gewerbegerichte. Wien 1899. (K. Konegen.)

Manz'sche Gesetzausgabe: Gesetze und Verordnungen über die Zuckerbesteuerung, zusammengestellt von Edmund Bernatzky, unter Mitwirkung von Dr. Adolf Carmine und Dr. Leopold Joas. Zweite, umgearbeitete und vermehrte Auflage. Wien 1899. (Manz.)

— — Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für das Kaiserthum Oesterreich sammt allen dasselbe ergänzenden und erläuternden Gesetzen und Verordnungen und einer Uebersicht über die civilrechtliche Spruchpraxis des k. k. obersten Gerichtshofes. Von Dr. Josef Freiherrn von Schey. 16. Auflage. Wien 1899. (Manz.)

— — Das allgemeine Handelsgesetzbuch vom 17. December 1862 sammt dem Einführungsgesetze aller darauf bezüglichen ergänzenden und erläuternden Verordnungen. Die Vorschriften über Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften, Versicherungsanstalten, Wag- und Messanstalten, Lagerhäuser, Ratengeschäfte, die gemeinschaftliche Vertretung der Besitzer von Pfandbriefen und Theilschuldverschreibungen und den Eisenbahnbetrieb. 17. Auflage. Mit einer Uebersicht über die handelsrechtliche Spruchpraxis des k. k. obersten Gerichtshofes, verfasst von Dr. Victor Hasenöhr. Wien 1899. (Manz.)

— — Das Gebührengesetz und das Gesetz über die Effectenumsatz-(Börsen-)steuer sammt allen zu diesen Gesetzen erflossenen Novellen, Nachtragsverordnungen, Erläuterungen und den einschlägigen Erkenntnissen des Verwaltungsgerichtshofes. Fünfzehnte Auflage. Wien 1899. (Manz.)

— — Gesetze und Verordnungen über die Bierbesteuerung, zusammengestellt von Edmund Bernatzky, k. k. Ministerialrath im Finanzministerium, unter Mitwirkung von Dr. Adolf Carmine, k. k. Sectionsrath, und Dr. Leopold Joas, k. k. Ministerialvicesecretär. Zweite, umgearbeitete Auflage. Wien 1899. (Manz.)

Dr. Rudolf Pollak. Die Zwangsverwaltung wirthschaftlicher Unternehmungen. Wien 1899. (Manz.)

Dr. Robert Marschner: Die Stellung des Unfallversicherungsgesetzes zum privatem Schadenersatzrechte. Wien 1899. (Samozaložba.)

Dr. Adolf Mathias: Die Intervention gemäss Artikel 50 des Berner Uebereinkommens und das geltende österreichische Civilprozessrecht. Wien 1899. (Manz.)

Dr. Richard Nevečeřel: Die österreichische Civilprozessordnung in monographischer Darstellung. In zweimonatlichen Lieferungen à 8 Bogen. 1. Lieferung: Abänderung — Bevollmächtigte. Mähr.-Ostrau 1890. (Samozaložba.)

Dr. Julius Petersen: Die Civilprozessordnung für das Deutsche Reich in der Fassung des Gesetzes vom 17. Mai 1898 nebst den Einführungsgesetzen. Für den praktischen Gebrauch erläutert, unter Mitwirkung von Dr. Ernst Anger. Vierte, vollständig umgearbeitete Auflage. I. Band, 2 Hälfte, 1899. (Moritz Schauenburg.)

Dr. Bruno Mayr: Die Effectenbörse und ihre Geschäfte. Wien 1899, Hölder. 210 Seiten.

Dr. E. Demelius: Das Pfandrecht an beweglichen Sachen nach österreichischem bürgerlichen Recht. Erste Abtheilung. Wien und Leipzig 1897. (Wilhelm Braumüller.)

Dr. Odkolek, Dr. Lempruch: Die Gebührennovelle vom 16. August 1899. Im das k. k. Finanzministeriums für den praktischen Gebrauch. Wien 1899. (Manz.)

Dr. Leo Geller: Oesterreichische Justizgesetze. Mit Erläuterungen aus der Rechtsprechung und Einleitungen. Fünfte, vermehrte und verbesserte Auflage. 13 Lieferung. Wien 1899. (M. Perles.)

— und *Dr. Hermann Folles:* Die Praxis des Obersten Gerichtshofes. Sammlung der oberstgerichtlichen Entscheidungen aus den Gebieten des bürgerlichen Rechtes einschliesslich des Wechsel- und Handelsrechtes, dann der freiwilligen Gerichtsbarkeit und des Civilprozessrechtes. I. Bd. (1898. und 1899). Erste Hälfte. Wien. (M. Perles.)

Franz Janisch: Die Gebührenbemessung des Abhandlungsgerichtes nach dem Gebührengesetze, dem Gesetze vom 13. December 1862 Nr. 89 R. G. Bl., der kais. Verordnung vom 19. August 1899 Nr. 158 R. G. Bl. etc. (Joh. Künstner, Böhm.-Leipa.)

— — Die Einführung des Waisenbuches (Reg. P.) nach der Verordnung des Justizministeriums vom 5. März 1896 Nr. 112 R. G. Bl. (Geschäftsordnung) 1899. (Joh. Künstner, Böhm.-Leipa.)

Dr. August Miřička: Ist die militärische Strafgerichtsbarkeit auf Militärdelicten einzuschränken? Eine militärstrafprozessuale Reformfrage. Wien 1899. (Manz.)

Dr. Hans Sperl: Uebersicht über die Literatur und Praxis des österreichischen Civilprozess- und Executionsrechtes im ersten Halbjahre 1899 (Manz.)

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. decembra 1899.

— (Osobne vesti.) Imenovani so bili: višjesodni svetnik dr. E. Pflügl v Trstu, podpredsednikom ad personam pri nadsodišču v Trstu; višjesodni svetnik A. pl. Wurmser v Gradci, predsednikom okrožnega sodišča v Celji; deželnosodni svetnik dr. M. Bouvier v Mariboru, državnim pravdnikom v Celovci; sodni pristav L. Wenedikter v Slov. Bistrici, sodnim tajnikom pri okrož. sodišču v Mariboru; sodni pristav dr. A. Rogina v Novem mestu, okr. sodnikom v Kranjski gori; sodni pristav H. Detitschegg v Celovci, okr. sodnikom v Pliberku; sodni pristav H. Wagner v Laškem trgu, okr. sodnikom v Šmariji; sod. pristav M. Fabijan v Ajdovščini okr. sodnikom v Kobaridu. — Premeščeni so bili: deželno-sodni svetnik dr. J. Fraidl iz Ptuja k okrožnemu sodišču v Mariboru; deželnosodni svetnik Fr. Andolšek iz Kranjske gore k dežel. sodišču v Ljubljani; deželnosodni svetnik A. Rotschedl iz Železne Kaplje v Velikovec; okr. sodnik J. Kristof iz Šmarija v Železno Kapljo; sodni pristav H. Basić iz Tolmina v Ajdovščino. — Preselita se po preteku zakonite dobe: odvetnik dr. J. Kolšek iz Laškega trga v Mokronog; odvetnik dr. K. Triler iz Tolmina v Ljubljano.

— (Dr. Fr. Smolka †.) Dne 4. t. m. je v Lvovu umrl bivši odvetnik, poznejšnji dolgoletni predsednik poslanske zbornice, nazadnje tajni svetnik in član gospodske zbornice, dr. Fran Smolka. Porojen l. 1810., promoviral je l. 1836. v Lvovu in bil l. 1840. imenovan odvetnikom. Zaradi svojega političnega nastopa že v smrt obsojen, zadobil je l. 1847. pomiloščenje in kasneje zopet doktorstvo ter odvetniške pravice, katere je zvrševal od l. 1850. do 1860., ko je pa stopil znova v parlamentarno življenje. Poslanski zbornici je kakor član in predsednik posvetil vse svoje moči in bil njena prava dika v vsakem pogledu. Ko je fizično onemogel, podelili so mu častno dotacijo in še za življenja marmornat spomenik v parlamentu. Pokopali so ga, uzor narodnega Poljaka, v Lvovu z vsemi možnimi častmi.

— (Petindvajsetletnica zagrebškega vseučilišča.) Dne 19. oktobra t. l. je minulo 25 let, da je bilo svečanostno otvorjeno hrvatsko vseučilišče v Zagrebu na ime Nj. Veličanstva Frana Josipa I. To petindvajsetletnico hoče akademični senat proslaviti tako, da se v knjigi — spomenici načrta zgodovina in razvoj vseučilišča zadnjih 25 let obstanka njegovega. Že 19. oktobra pa je rektor g. dr. Josip Šilović, urednik »Mjesečnika«, ko je rektorsko mesto odstopal sedanjemu rektorju g. dr. Arnoldu, v jedrnatem govoru ob kratkem narisal, kako se je hrvatsko vseučilišče od svojega početka naprej lepo in zdravo popolnjevalo, da so danes vse fakultete popolnem dovršene, razun medicinske fakultete, za koje oživotvorjenje male zapreke žalibog še niso odstranjene. Pred 25 leti je imelo 25 učiteljskih močij in 290 slušateljev, v prošlem šolskem letu pa je štelo 66 učiteljev in 657 slušateljev. »Takov porast malo koje našemu slično sveučilišče može zabilježiti, te nam taj porast najbolje svjedoči, koliko je u našem narodu ljubavi k

nauci, a ujedno nam služi dokazom, da je vseučilište steklo liep glas i izvan domovine, jer ga i inozemci, ponajviše naši plemenski srodnici iz Srbije, Bugarske i Crne Gore počimaju brojnije posjećivati«. — Čestitajoč, da so te besede istinite, moramo žal dodati, da se pa niso izpolnile nade, ki jih je pri otvoritvi zagrebškega vseučilišča izražal slovenski zastopnik pok. dr. Costa, rekši: »Vaše vseučilišče je tudi naše vseučilišče!« Posrečilo se ni v četrto stoletja, da bi hrvatsko vseučilišče zadobilo tudi za slovensko mladež svoj praktični pomen. In ker tega tudi v bodoče ni lahko upati, mora slovenski narod napeti vse moči v to, da se ustanovi vseučilišče v Ljubljani, tem bolj, ker vidi, kako je tudi v Zagrebu vzrastlo iz malega veliko in kolike dobrote je zagrebško vseučilišče za Hrvate in druge Jugoslovane.

— (Promocija »sub auspiciis Regis«) se je vršila dne 28. okt. t. l. na hrvatskem vseučilišču v Zagrebu, druga takšna, odkar jo je cesar l. 1894. dovolil tudi za zagrebško vseučilišče. Dosegel je to izvenredno čast gosp. Ladislav Polić, kr. perovodni vježbenik pri ravnateljstvu erarijalnih poslov. Inauguralno disertacijo si je izbral: »Dvie tri o zemljištnim zajednicama«.

— (Gibanje v avstrijskem odvetništvu.) Resolucija, kojo je sklenila odvetniška zbornica kranjska v svoji izredni plenarni seji dne 7. oktobra t. l. in s kojo se protestuje proti višjesodnemu ukazu zastran odmerjenja stroškov, se glasi:

Visoko c. kr. justično ministrstvo!

Predsedstvo c. kr. višjega deželnega sodišča v Gradcu je koncem meseca avgusta pod št. 10304/16 ex 1899 na vsa podrejena sodišča izdalo ukaz, ki je visokemu justičnemu ministrstvu že znan in bil že opetovano objavljen.

Plenarni zbor kranjske odvetniške zbornice si je v smislu §-a. 27. *lit. c*) odvetniškega reda smatral za svojo dolžnost, o tem ukazu razpravljati in sklepati, ter jo enoglasno sledečo resolucijo sklenil:

»Ukaz c. kr. višjega deželnega sodišča predsedstva v Gradcu z dne 28. avgusta 1899, praes. 10304/16 ex 1899, s katerim se zastran stroškov sodnikom opomini in navodila podajajo, je nezakonit, poseza neupravičeno v zakonito zajamčeno nezavisnost sodniškega poklica in v zakonito utemeljene pravice odvetnikov ter tudi škodljivo učinkuje na pravosodje in njega razvoj: zato oglašá plenarni zbor kranjske odvetniške zbornice proti temu ukazu protest, katerega izražá potom pritožbe na visoko justično ministrstvo in potom obvestitve na predsedstvo c. kr. višjega deželnega sodišča v Gradcu.«

Utemeljevanje.

§ 8. zakona z dne 6. julija 1868, št. 96, določá, da se razteza pravica odvetnika do zastopstva na vsa sodišča in oblastva vseh, v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel, in da obsega pravico do zastopstva strank v vseh sodnih, javnih, kakor zasebnih zadevah; s to zakonito določbo je pravica odvetnika do zastopstva natanko izražena in njegov poklic zasnovan.

Protí temu najvišjemu načelu se je pregrešil ukaz predsedstva graškega višjega deželnega sodišča z dne 28. avgusta 1899 v naslednjih točkah:

»V vseh slučajih, v katerih ni predpisano zastopstvo po odvetniku, kakor v postopanju pri okrajnih sodiščih brezizjemno in v zvršilnem postopanju, se je držati tega, da se sicer ne sme nikomur zabraniti zastopstva po odvetniku, da se pa more nasprotno stranko le takrat prisiliti k povrnitvi stroškov, ako je bilo potrebno, da je zastopal stvar z ozirom na njeno kakovost prava večš zastopnik. Kjer je po zakonu stranka upravičena, da sama pred sodiščem obravnava, a kljub temu z zastopnikom nastopa, je toraj s skrbnim uvaževanjem in ne glede na vsakojake postranske ozire po zakonu presoditi, ali je zastopstvo potrebno ali ne. Ker je pa stroške le takrat povrniti, ako so potrebni zato, da se dožene pravica stranke, se tudi ne sme pri presoji stavljenega vprašanja na druge vzroke, tičoč se posredovanja zastopnika ozirati, kakor na tiste, ki so s stvarjo samo spojeni; ne sme se toraj ozirati na udobnost stranke. Enako kakor to vprašanje je tudi pretehtati s strogo vestnostjo vprašanje, je li bilo posredovanje odvetnika potrebno ali ne.«

Tukaj se v vseh slučajih, v katerih ni stranka primorana, da jo odvetnik zastopa, med lastnim zastopstvom stranke in zastopstvom odvetnika ako razločuje, kakor da bi stranka samo iz udobnosti odvetnika poiskala tn bi zastopstvo nepotrebno bilo, ker se zakon napačno in sicer tako tolmači, da se v takem slučaju ne smejo stroški zastopstva smatrati v to potrebni, da se je dognala pravica. To razumevanje zakona se opira na § 41. novega civilno-pravdnega reda. Tolmači se pa napačno, kajti § 41. c. pr. r. ne pove nič več in nič manj, kakor kar je vsebovala pravdna novela z dne 16. maja 1874, in ta novela je samo natančneje pojasnila načelo, ki je bilo že v § 405. obč. sod. r. priznano. Praksa vsled tega do 1899. l. ni nikdar §-a 405. obč. sod. r. in §-a 24. zakona z dne 16. maja 1874 tako tolmačila, da ima tudi sodnik pretresati, je li pomoč odvetnika pri zastopstvu kake pravne zadeve potrebna bila, in c. kr. najvišji sodni dvor je v svoji odločbi z dne 9. marca 1880, št. 2737 (repertorij pravorekov št. 103) z ozirom na pravico stranke, da jo zastopa odvetnik, izrecno priznal dolžnost povračila stroškov.

Besedilo novega zakona ne podaje torej nobene opore, da bi se zamogla sodiščem sugerirati taka, proti odvetnikom naperjena praksa. Baš nasprotno določa § 42. odstavek 2., da je stroške za kolke in druge pristojbine ter izdatke v gotovem denarju samo tedaj povrniti, kadar je stranka zastopana po pooblaščenih, ki ne pripadajo odvetniškemu ali notarskemu poklicu, iz česar je sklepati, da je v drugih slučajih tudi odvetniku stroške povrniti.

Ravno isto sledi iz § 17. odvetniškega tarifa z dne 11. decembra 1897, št. 58. drž. zak., nadalje iz tarifne točke št. 1 a, b, 2 a, b, c, 3 a, b, c, 4 a, b, c, 5 a, b, c itd.

Dovoljeno je vprašanje, čemu so se izdale te tarifne določbe, in čemu se je izdal odvetniški tarif, ako je nazor predsedstva višjega deželnega sodišča utemeljen?

Obtorej je poudarjati, da je pravica odvetnikova do zastopanja in njegova nagrada kakor tudi povračilo stroškov zastopstva po propali stranki v

zakonu v vsakem oziru utemeljeno, da pa se ne nahaja niti jedno zakonito določilo, ki bi zamoglo naziranje predsedništva graškega višjega deželnega sodišča utemeljiti.

Zato je ta ukaz v teh določbah do cela illegalen.

Določitev povračila stroškov je stvar sodne judikature, sodnik je pa po členu 6. državnega osnovnega zakona o sodniški oblasti v sodniškem poslovanju samostojen in nezavisen. Ako si pa justična uprava usoja za pravosodje izdajati navodila in predpise, potem poseza v samostojnost in nezavisnost sodnika. V pravosodju sme edino le sodnik zakon tolmačiti in ga uveljavljati. V to je upravičen, zavezan in za to je odgovoren le sam.

Tajni ukazi, ki jih v novejšem času justična uprava razpošilja na sodišča in katerih najimenitnejši eksemplar je tajni ukaz predsedstva graškega višjega deželnega sodišča, niso v nikakoršnem soglasju z zakonito zajamčenimi pravicami in dolžnostmi sodniškega poklica, bijejo v lice vzvišenosti in ugledu, ki je ž njim naravnim potom spojen in mu zakonito zajamčen. Taki nazori, pouki in taka navodila so v kvar pravosodju, izpodkopavajo dostojanstvo sodniškega poklica ter zaupnost v objektivnost istega in zato demoralizujejo, na drugi strani pa izpodkopavajo spoštovanje do odvetniškega stanu in njega obstoj, dasi ima ta stan, ki je stoletja bil potreben in velevažen faktor za pravosodje, v zakonu utemeljen obstoj, in dasi ga mora radi tega razsodna justična uprava varovati, podpirati in vzdrževati.

Ne da se tajiti, da je obstoječi odvetniški red v marsikaterem oziru in sosebno glede na novi civilni pravdni red potreben preosnove; to pa še nikakor ne opravičuje, da se odvetniški stan ponižuje, da se mu pogoji do obstoja rušijo in se ga v protivje postavlja s sodniškim stanom. Da se pa pride v okom tem nasprotstvom, bila bi zelo potrebna revizija odvetniškega reda.

Ker si je kranjska odvetniška zbornica docela svesta, da mora biti odvetniku merodajen jedino le smoter pravosodja in interes tistega, ki pravice išče, in da je ta smoter doseči le složnim sodelovanjem sodniškega stanu z odvetniškim, to je pa zavišno od mejsebojnega spoštovanja, zatoraj mora proti vsem ukazom in odredbam protestovati, ki izpodkopavajo glavne stebre pravičnosti: nezavisnost sodniškega in slobodno besedo odvetniškega stanu. Ona hoče imeti nezavisen sodniški in ugleden ter svojemu poklicu zvest odvetniški stan. Ukazi pa, kakor gore imenovani, izpodkopavajo nezavisnost sodniku in ugled odvetniku ter tako razmajavajo dva glavna stebra pravosodja.

Protest kranjske odvetniške zbornice je torej utemeljen.

Odbor odvetniške zbornice kranjske
v Ljubljani, dne 7. oktobra 1899.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah šte. 17; upravništvo pa na Valvazorjevem trgu šte.

